

SPRONGEN

Over een thuiszitter en hoe het verder ging

Hartger Wassink

© 2020, Hartger Wassink

Dit werk mag worden gedeeld voor niet-commerciële doeleinden, zolang het intact blijft, en de originele bron wordt vermeld. Voor het verwerken van stukjes of tekstdelen in andere publicaties graag even vooraf contact opnemen.

Het gebruik voor onderwijsdoeleinden moedig ik van harte aan.

www.hartgerwassink.nl

Kinderen

**Ze zijn bij jou – niet van jou
geef ze dus je liefde
liever dan je mening
en gun ze hun eigen gedachten**

**Al zie je je kinderen
je ziet hun zielen niet
Die zijn in een morgen
dat onbereikbaar is voor ons
zelfs in onze dromen**

**Streef eerder te zijn zoals zij
dan hun te laten zijn zoals jij**

**Het leven stroomt verder
en treuzelt niet met gisteren**

Naar: *On Children* – Kahlil Gibran

INHOUD

VOORWOORD	1
DEEL 1: ZOONLIEF	3
DEEL 2: ZOONLIEF DOET EXAMEN	73

VOORWOORD

De reacties waren gemengd op de eerste stukjes die ik over onze zoon schreef in 2015. Mooie stukjes wel. Maar ging het niet wat ver? Om zo openlijk te schrijven over wat er niet goed ging op school?

Ik heb daar nog steeds geen sluitend antwoord op. Het schrijven deed ik vooral voor mezelf. Om op een rijtje te zetten wat er allemaal gebeurde. Schrijven is voor mij een manier om erachter te komen wat ik denk en voel.

Door het schrijven hoorde ik veel andere verhalen, van andere jongens (meestal). Die ook worstelden op school. Waar ouders en leraren zich ook geen raad mee wisten. De stukjes openden gesprekken. En dat was voor mij een reden om ermee door te gaan en de stukjes later te bundelen.

Het was ook de reden waarom ik in 2019 aan een nieuwe serie begon, toen hij aan zijn eindexamenjaar begon op 10-15 Agora Groesbeek. Naar die school was hij het jaar ervoor gegaan, nadat hij een tijdje thuis gezeten had.

We wisten niet of hij echt examen zou gaan doen, en of dat goed zou gaan. Maar wat er ook zou gebeuren, ik had behoefte om het vast te leggen. Niet alleen als herinnering voor later. Maar ook om te laten zien hoe het is, als de weg van een kind door het onderwijs niet vanzelf gaat. Misschien zou het weer nieuwe gesprekken openen.

Dat is tevens de belangrijkste reden dat ik beide reeksen stukjes in deze bundel bij elkaar breng: om gesprekken mogelijk te maken.

De ontwikkeling van kinderen is complex en is voor ieder kind anders. Dat weten we wel, maar we hebben verhalen nodig, om die complexiteit en verscheidenheid zichtbaar te maken. Daaraan wil ik hiermee een bijdrage leveren.

Daarbij speelt mee, dat onze zoon onwaarschijnlijk grote sprongen heeft gemaakt in de tijd dat hij op Agora in Groesbeek zat. Het is een succesverhaal, dat ik graag wil vertellen. Om recht te doen aan zijn eigen inspanningen, en aan die van iedereen op Agora, die met grote betrokkenheid, zorgvuldigheid en creativiteit hem die sprongen heeft laten maken.

Als het gaat om resultaten op school, kijken we vaak naar een rijtje cijfers. Die vinken we af, voldoende of onvoldoende. Diploma zus, diploma zo, en dat was het dan. Terwijl de echte opbrengst in het proces zit. In alles wat ervoor gebeurt. Dat proces heeft waarde in zichzelf en de doorwerking daarvan gaat veel verder dan die paar getallen op een eindlijst.

Ik heb geprobeerd stukjes van dat proces te beschrijven, om de doorwerking tastbaar te maken. Ik hoop dat het gesprekken op gang brengt, en dat het helpt om kinderen zoals mijn zoon te helpen beter hun weg te vinden in ons onderwijs.

Hartger Wassink, augustus 2020

DEEL 1

ZOONLIEF

Van september 2015 tot december 2017 schreef ik een serie stukjes op Facebook over onze zoon. Hij maakte in die tijd de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs.

Deze stukjes heb ik in 2018 gebundeld onder de titel 'Zoonlief'. Dit eerste deel bevat alle stukjes uit die bundel, inclusief de inleiding uit 2018. De stukjes zijn chronologisch geordend van groep 8 (met een kleine proloog uit groep 6) tot het moment dat hij in de tweede klas thuiszitter werd.

'Doe je hem de groetjes?' Zojuist had ik opgehangen na het laatste telefoongesprek met de mentor van onze zoon. Haar laatste zin echode nog na in mijn hoofd.

In het telefoongesprek had ze uitgelegd dat het echt niet meer ging. Er was een grens bereikt en ze had hem niets meer te bieden. Hij moest zelf maar weten of hij nog wilde komen. Ik had toen gezegd dat hij in dat geval niet meer kwam. Zij was de laatste in wie hij nog een beetje vertrouwen had, bij wie hij zich tenminste nog even veilig terug kon trekken als het nodig was. Als dat niet meer kon, dan leek het me, gezien alle akkefietjes en conflicten die zoonlief al gehad had, verstandiger om hem dat niet aan te doen. Het besef daagde langzaam, maar ik kon het maar moeilijk accepteren. Onze zoon was een thuiszitter geworden.

De afgelopen jaren zijn we intensief bezig geweest met onze zoon en zijn schoolloopbaan. Ergens in die periode ben ik stukjes gaan schrijven op Facebook. Om de emoties van me af te schrijven en om mijn gedachten op een rijtje te zetten. Over het waarom van die stukjes schreef ik onderstaand stukje, dat toevallig ook het laatste stukje was dat ik op Facebook zette.

“Er werd me wat gevraagd over die stukjes over 'zoonlief', waarom ik die schrijf en of hij dat goed vindt.

Ik laat alle stukjes aan hem lezen, of hij het goed vindt. Anders pas ik het aan of plaats ik het niet.

Eigenlijk hou ik niet van 'sharenting'. Toch doe ik dit, omdat ik iets wil laten zien van de complexiteit van het opvoeden van onze zoon. Van een afstand wordt er makkelijk over geoordeeld, deed ik ook vroeger. Maar in de praktijk is het zo'n complex geheel van factoren...

En er zijn geen simpele oplossingen, terwijl je wel moet handelen. Want niets doen is ook handelen. De tijd gaat door en een kind ontwikkelt zich steeds verder. Dat vind ik het lastigste: je weet nooit of je het goede doet, maar je moet iets doen.

Nou ja, iets van die complexiteit wil ik laten zien. Het vraagt soms veel: tijd, emotie. Schrijven is voor mij het verwerken van die emotie. En dan zet ik het maar op Facebook, wie weet herkennen anderen nog eens wat, worden we met zijn allen wat milder in onze oordelen over hoe kinderen (en grote mensen) zich gedragen.”

7 december 2017 11:20

In die maand december 2017 ging het snel slechter. De worsteling om naar school te gaan werd steeds groter. De conflicten op school met leraren werden steeds heviger. Ondanks alle aandacht en goede gesprekken met de mentoren, de zorgcoördinator, de orthopedagogen en andere begeleiders, lukte het onze zoon niet om aan onderwijs deel te nemen zoals andere leerlingen dat wel lukt. Tussen kerst en carnaval ging het van kwaad tot erger en ergens in maart 2018 hield het op.

In die periode lukte het me niet meer om stukjes te schrijven. Ik kon emotioneel geen afstand meer nemen—als ik al de tijd en de puf had om er nog eens voor te gaan zitten. Nu blijkt er een heuse Week van de Thuiszitter te zijn. Het leek me een mooie aanleiding de eerdere stukjes te bundelen.

‘Wat is er dan met hem?’ is al snel de vraag, als ik vertel over Mijn Zoon De Thuiszitter. Het interessante is, dat de andere vraag niet gesteld wordt: ‘Wat is er dan met school?’

Begrijp me goed, dit is niet bedoeld als beschuldiging. We hebben altijd goed contact gehad met school, en dat er voor de mentor een grens bereikt was, kan ik me goed voorstellen. Niemand is hier persoonlijk schuldig aan.

Maar toch. Wat knaagt is, dat na al die goede gesprekken en alle tijd die is geïnvesteerd onze zoon thuis zit. Hij heeft een probleem. Dat voelt niet goed.

In een stukje dat ik online zette in juni 2017 schreef ik er dit over:

Een systeem waarin hij per definitie aan het kortste eind trekt, omdat alle volwassenen om hem heen (inclusief wij, de ouders) de macht hebben, om niet naar onszelf te hoeven kijken, en daarom het altijd de gemakkelijkste weg is, om de zwarte piet bij hem neer te leggen.

Maar hij is pas 13, en heeft niet om dit systeem gevraagd, en draagt geen verantwoordelijkheid voor de keuzes die voor hem gemaakt zijn.

Wat hebben wij hem nu echt te bieden?

Deze bundel is bedoeld om een andere kant te laten zien. Het verhaal vanuit de ouders, en de leerling, over een langere tijd. Zo zijn er nog meer verhalen, duizenden verhalen. Misschien, dat is de enige voorzichtige suggestie die ik wil doen, zouden we wat minder OPP-formulieren moeten invullen, en wat meer verhalen aan elkaar kunnen vertellen. Deze bundel is daaraan een kleine bijdrage.

Als ik persoonlijk iets geleerd heb in de afgelopen jaren, dan is dat het belang van het woord 'onvoorwaardelijk'. Dat is een heel krachtig begrip. En tegelijk schrikt het af. Kan dat wel? Ik weet het niet. Ik probeer het wel. Iedere keer weer. En soms, als ik echt niet meer weet wat het betekent, dan noem ik het liefde.

GROEP 6

Dochter (14): "We hadden filosofie en dat was heel leuk. Het ging over Plato. Die had bedacht dat we allemaal als ziel uit de Ideeënwereld komen."

Zoon (10): "Bij ons heeft er al voor de tweede keer dit jaar iemand z'n been gebroken op het klimrek."

Omdat zoonlief dwars door het betoog over Plato heen praat, reageer ik op mijn dochter: "Maar wat betreft Plato..."

"Ja!" zegt zoon, "Iemand is dus weer tegen zo'n plateau op het klimrek geknald! En nu heeft die z'n been gebroken."

7 mei 2014 19:23

GROEP 8

Over mijn zoon vertelde de juf aan het eind van groep 2: 'Hij kan alleen nog niet binnen de lijntjes kleuren.' Toch mocht hij naar groep 3.

Nu zit hij in groep 8. Van de week gingen ze naar het Rijks museum. Hij zag er nogal tegenop. Hij was er al eens geweest. De Nachtwacht kende hij al. En het Melkmeisje. Bovendien, in de bus was 'alles met een scherm' verboden, had de juf gezegd. Dat zou dus twee keer anderhalf uur vervelen worden. Met drie Donald Duck-pockets en een zakje snoep in zijn rugzak fietste hij donderdag naar school.

Bij terugkomst vroeg ik hoe het was. 'Oh vet gaaf. We zagen langs de snelweg, achter lange ramen, allemaal vette auto's. Ik zag een Ferrari, een hele coole.' Z'n snoep was ook opgegaan. Iedereen vroeg om een snoepje en toen had hij ze uitgedeeld.

Wat later vertelde hij ook over het Rijks museum. Hij had het Melkmeisje gezien, en de Nachtwacht.

En toen had hij gevraagd of hij ook naar de Slag bij Waterloo mocht. 'Nee,' had de gids gezegd, 'we doen vandaag alleen de Gouden Eeuw.'

Dus nu gaan we gewoon nog een keer. De andere schilderijen bekijken, die van de week per ongeluk niet binnen de lijntjes hingen.

4 september 2015 20:21

Zoonlief komt naar beneden (zoals vrijwel iedere avond). Het slapen lukt niet. Ik probeer op de bank, laptop op schoot, de pulserende stroom e-mails te stelpen (tevergeefs, zoals vrijwel iedere avond). Ik typ nog even verder, terwijl hij naast me gaat zitten, dicht tegen me aan. Hij kijkt naar de leeslamp en vraagt dan: 'Waarom zie je daar de stofjes in de lucht?' Ik kijk waar hij naar kijkt en zie traag kleine stofjes door het lamplicht zweven. Inderdaad, waarom zie je dat eigenlijk?

Google in het Nederlands biedt geen soelaas. In het Engels gelukkig wel. Een hobbynatuurkundige heeft het uitgerekend, blijkt. Als het contrast in lichtsterkte tussen voorwerpen die we bekijken, meer dan 100 is, kunnen onze ogen dat niet meer verwerken. Dan zien we dus met te donker ingestelde ogen de stofjes die zwaar overbelicht worden door de plotseling felle lamp in de verder schaars verlichte woonkamer.

Zoonlief is tevreden met dat antwoord. 'Kijk,' nu trekt hij de laptop op zijn eigen schoot. 'Ik heb nog een coole foto.' En tovert met een nieuwe zoekopdracht een landkaart van Europa bij nacht tevoorschijn. We bewonderen hem samen, zoeken de hoofdsteden en verbazen ons over het verschil tussen Vlaanderen en Wallonië.

Dan geven we elkaar een knuffel en hij vertrekt naar boven, om het nog eens te proberen. Halverwege de deur draait hij zich om: 'Weet je wat?' Ik kijk vragend terug. 'Je bent lief.'

4 oktober 2015 22:23

Vorig jaar kreeg zoonlief in groep 7 de eerste 'min' ooit op zijn rapport: voor doorzettingsvermogen. Het was niet geheel onverwacht, maar hij vond het niet leuk om te horen.

De min was de feedback op de constatering dat hij, buiten datgene wat per se moet, nogal moeilijk tot schoolwerk is te bewegen—of het moet gaan om gym of spectaculaire weetjes uit het dierenrijk (maar dat laatste is helaas geen vast onderdeel van het PO-curriculum).

Een effect op zijn gedrag van feedback is in het nieuwe schooljaar helaas nog niet zichtbaar: het gaat met horten en stoten. En thuis volhardt evengoed in bijvoorbeeld het weigeren van eten dat er anders uitziet dan droge pizzabodem, witte rijst of pasta zonder saus.

Maar doorzettingsvermogen, daar hebben zijn ouders voldoende van. Gisteren hadden we dus weer, conform de huisregel, drie stukjes pizza-met-saus op zijn bord gelegd, nadat hij zijn droge stukje pizza opgegeten had. We vroegen hem terug aan tafel te komen, om die stukjes ook nog op te eten.

Die gesprekken, met zoonlief liggend op de bank, hebben een voorspelbaar en repeterend karakter van steeds iets indringender verzoeken en steeds iets sterkere weigeringen.

Tot me ineens inviel: 'Eigenlijk heb jij heel veel doorzettingsvermogen. Ik ken niemand anders die zo kan doorzetten in het weigeren om pizza te eten. Dat is heel knap!'

Voor zoonlief kon antwoorden, ging de achterdeur open. De buurjongen; of zoonlief kwam buitenspelen. We keken wat moeilijk: 'Hij moet eigenlijk nog zijn pizza eten.'

Dat bleek plotseling toch een minder groot probleem. Snel propte zoonlief de pizzastukjes in zijn mond, gaf de buurjongen een kauwgumpje uit de snoepla en stopte er zelf een in zijn zak. Voor straks, als hij zijn mond leeg had.

9 oktober 2015 23:32

Vanochtend kwam zoonlief zomaar uit zichzelf op tijd uit bed, en naar beneden. Zonder morren smeerde hij z'n boterhammen en kleepte zich aan, z'n pyjama en slaapsokken verspreid achterlatend in de kamer. De dagelijkse strijd bleef uit en we lagen ruim voor op schema. Zijn zussen merkten het ook: 'Wat ben je vroeg vandaag!' Verbaasd reageerde hij: 'Ja, maar vandaag krijg ik vakantie, dus is het een leuke dag op school!'

Een contrast met de dagen ervoor. Waarop hij onder andere niet naar voetbaltraining wilde (maar toch ging); een klein akkefietje op de training had (dat de trainer gelukkig niet te zwaar opvatte); z'n fiets sleutel kwijtraakte (de laatste, zodat we naar huis moesten lopen, fiets opgetild aan de hand); z'n moeder voor twee weken op studiereis vertrok (en hij aankondigde niet te kunnen slapen als ze weg was, wat gelukkig meeviel); en zoals gewoonlijk geen pizza wilde eten (maar toch deed, op één stukje na).

De goede sfeer bleef vandaag behouden. Ik had na school gevraagd of hij misschien even poffertjes wilde halen bij de Coop (we aten friet vanavond, en dan eet hij altijd poffertjes). En tot mijn verbazing kwam hij om 5 uur uit zichzelf vragen om wat geld, omdat hij boodschappen ging doen. Bij terugkomst (geen ongeluk gehad, (dure) reservefiets niet

gestolen, aan alles gedacht, wisselgeld netjes in het portemonneetje) raakte ik, softie, zo maar even ontroerd.

Het werd een mooie avond, met friet en poffertjes, daarna een paar potjes Minecraft met z'n zus en The Voice met z'n vieren. Om 10:00u ging hij naar bed. Om 11:00u kwam hij weer naar beneden. We keken samen nog even naar het muisje dat langs de plinten trippelde en nu ligt hij naast me op de bank te slapen. Ik leg hem zo maar eens in bed.

24 oktober 2015 0:08

'Ik ga ze reporten! En dan worden ze geblockt! Die vuile hackers! Ze zitten gewoon te campen!' Van woede slaat zoonlief bijna z'n toetsenbord doormidden. Zijn zus probeert hem te kalmeren, maar komt er niet doorheen. Ik ga bij hem zitten en probeer tot hem door te dringen om erachter te komen wat er speelt. Door het jargon heen begrijp ik uit wat van kwaadheid sputterende zinnen waar zijn woede vandaan komt.

Ik probeer hem uit te leggen dat hij die andere gamers niet kan veranderen, ook spelen ze het spel nog zo gemeen. Het enige wat hij kan veranderen is hoe hij daar zelf op reageert. Het is niet aan hem besteed, en met capuchon en koptelefoon op staart hij verbeterd naar het scherm, waar hij ondertussen een filmpje van een van zijn Youtubehelden heeft gestart.

Het was een onverwachte uitbarsting op de avond van een topdag. De hele middag had hij in het zachte najaarsweer met pijl en boog door de bosjes achter ons wijkje gestruind. 'We gingen op vogels jagen pap. We moesten heel lang stil wachten, voor we er een hadden, waarop we konden schieten. Ik raakte hem bijna!' 's Ochtends was hij ook al mee geweest op jacht in de supermarkt, om de weekboodschappen weer in huis te krijgen.

Maar nu was het dus toch mis. Ik verzon een list: er moest nog een verkeerd bezorgde brief naar de brievenbus. Een avondwandeling, dat zou ons goed doen. Met enige zachte dwang kregen we hem mee. De eerste honderden meters schopte hij tegen alle bomen, gooide met eikels naar alle borden, en trok hij blaadjes van alle heggen en struiken die hij tegenkwam.

Maar halverwege kwam de omslag. Hij trok zijn capuchon naar beneden en zei tegen z'n zus: 'Wedstrijdje? Tot de volgende lantaarnpaal.' Een, twee, drie, go! Z'n zus won, en het kon hem niet eens wat schelen.

Thuis dronken we koffie en cola, en aten we appeltaart. Hij alleen een deegkoek, zonder appels. Niet dat hij er minder van genoot. Even later bracht ik hem rustig naar bed.

Beneden appte ik wat met dochter 2, die een paar huizen verderop aan het oppassen was. Ik klapte m'n laptop open op zoek naar Mahlers Vierde. Al lang niet meer gehoord en dit was een mooie avond ervoor. Het was de eerste symfonie die ik ooit hoorde, geleend op CD van de bieb: er ging een wereld voor me open.

Nu ligt hij naast me op de bank, zoals bijna iedere avond deze week. Ergens halverwege het eerste deel kwam hij naar beneden, en bleef stil met mij luisteren naar de muziek. Tot hij toch in slaap viel. Elly Ameling zong nog over de himmlische Freude, maar hij hoorde het al niet meer. Dat haalt hij dan later maar eens in.

24 oktober 2015 22:45

"Je stelt me dus eigenlijk geen vraag, maar je geeft me een opdracht." Ik had zoonlief gevraagd of hij mee ging naar de supermarkt, helpen met de weekboodschappen. Zijn antwoord was nee, zoals zijn antwoord eigenlijk altijd nee is, behalve als je vraagt of hij nog wat langer wil Minecraften.

Ik moest even nadenken over zijn antwoord. Want hij had natuurlijk gelijk: ik gaf hem de opdracht mee te gaan. Zoals ik hem heel vaak opdrachten geef: wil je je voetbaltas opruimen, wil je zo naar bed gaan, wil je je ontbijtbord op het aanrecht zetten? Het leven lijkt voor hem een oneindige serie opdrachten-verkapt-als-vragen.

Geen wonder dat hij, als het even kan, zich terugtrekt achter de computer. Even rust aan z'n hoofd.

Ik legde hem uit, dat ik probeerde aardig te zijn. Dat het aardiger is om een vraag te stellen, zodat hij de gelegenheid heeft om aardig terug te zijn, en 'ja' te antwoorden. Dan zijn we allebei aardig geweest en voelen we ons prettiger. "Maar ik vind het gewoon niet leuk om mee te gaan," was zijn antwoord.

Ik deed er een schepje bovenop: dat je twee soorten 'leuk' hebt. Het leuk van een spelletje Minecraft, wat je direct kunt krijgen als je Minecraft opstart. Of het 'leuk' van iemand ge-

holpen hebben, waarvoor je eerst door het 'niet-leuk' van het gaan helpen heen moet.

Of hij overtuigd raakte, of ervan af wilde wezen, weet ik niet. Hoe dan ook: hij ging mee.

Op de terugweg op de fiets, pratend over de kleur wit, die alle kleuren tegelijk is, en hoe dat eigenlijk kan, vroeg ik hem, of hij nu blij was, dat hij toch was meegegaan. Hij dacht even na en antwoordde dat hij toch liever was thuisgebleven. "Dat was leuker geweest." Ook als ik dan boos was geweest, omdat hij niet mee was gegaan? "Nee, dan niet."

Het kwam erop neer, probeerde ik, dat hij het nu niet per se leuk vond, maar hij had in ieder geval vermeden dat het niet leuk zou worden, als ik boos was geworden. Die analyse kon hij onderschrijven. Meer was niet uit deze situatie te halen, vermoedde ik, en ik drong niet langer aan.

Later op de middag haalde ik hem, volledig onder het zand, uit een diepe kuil die hij in het speeltuintje aan het graven was, om naar een verjaardag te gaan, waar hij geen zin in had. Daar zaten we een uurtje buiten bij een fijn vuurtje. Ik praatte met Roelof, die net als ik gek van fietsen is, terwijl zoonlief houtjes kloofde en op het vuurtje gooide. We zaten ook een uurtje binnen met een bordje lekker eten. Toen hield hij het niet meer uit, en fietsten we over de heuvel terug. Thuis keek hij nog wat Youtubevideo's voor ik hem rond half tien in bed legde. Om half elf, vaste prik, kwam hij naar beneden om even een klein beetje bij me te huilen.

Bono zong op de achtergrond over genade, toen hij, fleecedekentje over, uiteindelijk rustig naast me in slaap viel.

31 oktober 2015 23:30

Toen we na 10 uur en 136 kilometer fietsen, waarvan toch zeker 120 met tegenwind, aankwamen op het Pancratiusplein (een half uur later dan gedacht, vanwege een verkeerd geplaatst fietswegwijzerbord vlak voor Brunssum–echt, Limburgers, ze hebben er het mooiste landschap voor, maar een diepere desinteresse voor fietsers kom je nergens in Nederland tegen), propte zoonlief de cheque met daarop het onwaarschijnlijk hoge sponsorbedrag dat hij die dag bij elkaar had gefietst, in de brievenbus van het Glazen Huis, draaide zich om en zei: 'Ik wil naar huis.'

Tientallen kilometers lang had hij zich onderweg verheugd op het feestje op het plein. Het hield hem telkens gaande: hij voelde zich moe, maar straks zou hij gaan dansen, d-a-n-s-e-n! Toegegeven, de wat tamme sfeer op het halflege plein, de wind, de miezerregen, en het vreemdste van alles: het gebrek aan muziek, hielpen niet echt mee om het feestgevoel op te roepen. Zelf baalde ik vooral dat we door die stomme omfietsactie Tom Dumoulin gemist hadden, want Dumoulin, ja, die had vast zo'n actie op waarde weten te schatten en misschien nog z'n duim omhoog gestoken van achter het raam, maar goed, de Tour start in 2017 in Düsseldorf, en dat is niet veel verder van Nijmegen dan Heerlen, dus er kwamen nog kansen.

We doken de dichtstbijzijnde warme plek in waar ze friet verkochten, wat de McDonalds' bleek te zijn. Daar zegen we samen met de lieve mensen die helemaal naar Heerlen waren gereden om ons op te halen, neer op een krukje en lieten een paar hamburgermenu's aanrukken om de ergste honger na die monstertocht te stillen. Zoonlief at vier kipnuggets, het enige item, afgezien van de cola, op de kaart dat bij hem door de ballotage kwam en hij herhaalde zijn wens om de huisreis aan te vatten.

Nog geen week daarvoor had ik samen met hem 's avonds voor de allerlaatste schooldag voor de vakantie geworsteld boven de rekentaak die er al dagen lag en echt nog af moest. Knoeiend met zijn pen, en huilend van woede vulde hij de rijtjes in. Eén keer frommelde hij het papier op van frustratie, waarna ik het weer gladstreek en we de laatste sommen samen maakten.

Daar, op dat moment, in die overvolle McDonald's, bedacht ik me dat ik een aantal zaken terug moest nemen, waar ik het de afgelopen maanden wel eens met hem over gehad had. Ik had spijt dat ik tegen hem gezegd had, dat hij geen doorzettingsvermogen had. En dat hij soms niet vooruit te branden was en dat ik daar gek van werd. En dat hij nooit eens stil kon zitten, of zo ongelooflijk monomaan met één ding bezig kon zijn.

Toen hij afgelopen zaterdag kwam met zijn idee om naar Heerlen te fietsen, zei ik: dat is goed, zonder dat ik wist waarom. Nu weet ik dat ik vertrouwdde op zijn tomeloze energie, zijn positieve levenshouding, zijn ongebreidelde

geloof in eigen kunnen. Dat vertrouwen gaf hij terug in de verantwoordelijkheid het af te maken, dóór te fietsen, ook als hij even geen zin meer had, en geen anderen de schuld te geven van de dingen die tegenzaten.

Toen ik scheldend op 'die Limburgers' met hem de laatste kilometers aflegde, was hij het die me terechtwees en zei dat dat niet eerlijk was, want 'iedereen had ons toch geholpen?' Dat was waar, moest ik bekennen. Iedereen die we het gevraagd hadden, had ons de goede kant naar Heerlen gewezen. Het was alleen dat stomme bordje. En terwijl ik keek hoe hij met zijn smalle lijf nog één keer op de pedalen ging staan om een laatste heuvel te bedwingen, vroeg ik me af waar hij die wijsheid vandaan haalde. Of beter: waarom ik die soms niet wilde zien.

Het was niet dat hij die sommen van zijn werkblad niet begreep, maar de zinloosheid van de herhaling van steeds dezelfde sommen, en het onbeargumenteerde móeten van het maken ervan, die dreven hem tot razernij.

Dat zal de komende jaren nog wel eens gebeuren. School is geen uitdagende sponsoractie die jezelf bedenkt en uitvoert. Maar ik weet nu ook wat anders. Doorzettingsvermogen heeft hij bij pakken. Vooruitbranden is niet nodig, als er maar een doel is. En niet stil zitten en focussen zijn juist de belangrijkste eigenschappen waarmee hij die bijzondere prestatie had geleverd.

Go jongen, go! Ik geef je mijn vertrouwen, jij bent vrij, de wereld ligt aan je voeten.

22 december 2015 21:24

'En nou schrijf je eens drie dingen op, die je morgen kunt doen als je niet kunt gamen.' Ik was zojuist weer eens zeer onpedagogisch uitgevallen tegen zoonlief. De hele eerste vakantiedag had hij achter de computer gezeten, achter een nogal geestdodend spel met bewegende cirkels die elkaar opeten. Al skypend werkte hij samen met een vriendje en zo waren ze al de hele dag heer en meester in hun bol-lenuniversum. Maar door regen en mijn eigen nalatigheid waren daarbij alle afspraken over maximumschermtijden weer eens ruimschoots overschreden.

De frustratie die ik op hem afreageerde betrof vooral mezelf: dat het me weer niet gelukt was een consequente opvoeder te zijn. Om er toch iets van goed te maken, had ik met hem voor de volgende dag afgesproken hoeveel uur hij dan maximaal mocht gamen. We kwamen op vijf uur uit-van een afstandje bekeken nog een belachelijke hoeveelheid, maar op dat moment een aanvaardbaar compromis. En ik had maar weer eens een poging gewaagd hem aan een andere activiteit te helpen. Want niet gamen is een ding, een alternatief bedenken om jezelf bezig te houden, is iets heel anders. Al sinds zijn babytijd is hij nogal eenkennig in allerlei dingen. Eten bijvoorbeeld: er is meer dat hij niet eet (friet, groente, pizza of taart bijvoorbeeld), dan wel (pasta zonder saus, witbrood met mixhagelslag, witte rijst... dat is het wel zo ongeveer). Maar ook speelgoed. Auto's, trei-

nen, lego: het heeft hem nooit geboeid. Voetballen en buitenspelen, daar leeft hij voor. En hij was de eerste kleuter die de iPad omarmde denk ik. We hadden er al vroeg een in huis en hij heeft er verreweg het meest van ons op gespeeld. Langzamerhand schakelde hij over op andere apparaten en sinds een jaar of twee heeft hij de huiscomputer gekoloniseerd voor zijn game-activiteiten. Maar zich op een andere manier bezighouden werd voor hem zo steeds moeilijker.

Vandaar mijn opdracht, die ik, nog sputterend van woede, aan hem gegeven had. Waarna ik me omdraaide en me driftig aan de huishoudelijke klussen wijdde die ook nog moesten gebeuren. Een uur later vond ik een briefje op tafel:

- Donald Duck pockets lezen
- Nieuwsbegrip maken
- Knuffelen

Ik pakte het op, en keek hem aan. Blijkbaar met nog een restje boosheid in mijn gezicht, want hij zei: 'Ik kon echt geen drie dingen bedenken, dus schreef ik dat maar op.'

Morgen wordt hij 12. Volgens de Jezüieten houdt dan de opvoeding op en moet het kind voldoende meegekregen hebben om zelf de wereld te ontdekken. Ik hoop dat hij af en toe nog wel langskomt. Is het niet voor wijze raad, dan toch voor een knuffel.

29 april 2016 0:11

Omdat het nog zo lekker weer was, aten we buiten in de achtertuin. Als we de weersvoorspelling moesten geloven, zou het binnen een paar uur meer dan 10 graden kouder kunnen zijn, maar nu was het nog ruim 25 graden en was het bijna te warm.

Met onze dochters voerden we een gesprek, zoals dat aan duizenden eettafels werd gevoerd op dat moment waarschijnlijk. Van de temperatuur van het zwembad vandaag en de controle bij de lenzenspecialist, tot het Armeens-Azerbeidjaanse conflict waarover dochterlief zich voor een werkstuk buigt met haar Armeense klasgenote.

Zoonlief hield ondertussen een balletje hoog op het groenige stukje pollige sprietjes dat voor ons gazon door moet gaan—de nagel aan de doodskist van onze buurman ('Weten jullie dat jullie last hebben van kweek?').

Dat was al een stukje actiever dan de paar minuten daarvoor, toen hij apathisch in een tuinstoel achterover hing. En dat was alweer winst ten opzichte van een kwartier geleden, toen hij nog opgerold in een zitzak in het souterrain lag, en niet reageerde op mijn herinnering dat het vandaag zijn beurt was om de tafel te dekken. Na verloop van tijd was hij toch maar naar buiten gekomen en verzamelde op zijn eigen manier moed om aan tafel te komen zitten.

Die dag was er weer geoefend op school, voor de eindmusical. Waar hij in de eerste weken nog enthousiast zingend, dansend en schmierend over het podium was gegaan, was zijn motivatie drastisch afgenomen, toen de rolverdeling bekend werd. Hij kreeg niet de rol waarop hij gehoopt had, en ondanks de belofte van de juf dat hij de rol mocht aanpassen op een manier die beter bij hem paste, viel het hem zwaar. Hij had het die ochtend niet kunnen opbrengen mee te doen met oefenen, en zich teruggetrokken in de klas, waarover de juf ons later die middag had gemild.

Vlak voor het eten zat hij in het souterrain te gamen, en ik deed, terwijl ik in de andere zitzak zijn Fifa-kunsten bewonderde, een poging de kwestie met hem te bespreken. In tegenstelling tot andere keren werd hij niet boos, wat ik al een hele vooruitgang vond. Hij was stil, schokte wat met zijn schouders, zijn ogen gefixeerd op de voetbalpoppetjes op het scherm, die vloeiende passes en gevaarlijke doelpogingen produceerden op het commando van zijn onnavolgbaar snelle vingerbewegingen.

Na een paar keer vragen kwam er heel zachtjes een zinnetje uit: 'Ik vind het gewoon niet leuk, de musical.' Een traan biggelde over zijn wangen. Ik liet het er maar bij.

Nadat hij met zijn voetbal bijna enkele moestuinplantjes van zijn zus om zeep geholpen had, liet hij zich overhalen aan tafel te komen en zijn bord leeg te eten. Dat hij vervolgens staande, zonder handen of bestek te gebruiken, zijn bord pasta leegslurpte, lieten we maar voor wat het was.

Later die avond, we kwamen terug van de wekelijkse boodschappenronde, zag ik hoe hij naar binnen liep, terwijl hij het gratis tijdschrift van de supermarkt zorgvuldig achter zijn rug verborgen hield. Ooit had mijn vrouw gezegd dat ze dat fijn vond om te lezen en sindsdien nam hij, telkens als er een nieuwe editie was, er een mee voor zijn moeder.

Mijn vrouw zat op de bank, en zag hem al binnenkomen. 'Wat fijn, dat je die hebt meegenomen!' zei ze. Hij vloog in haar armen, om daar een tijdje te blijven zitten. Meer woorden waren niet nodig.

We komen er wel uit, met die musical.

14 mei 2016 12:10

Ik hou er niet zo van om op het podium te staan, had hij gezegd. Misschien doe ik wel de muziek. Het was nog helemaal aan het begin van het schooljaar, en ik weet niet meer hoe het ter sprake kwam, maar dat was me bijgebleven, dat hij dat toen al zei over de eindmusical.

Het was niet z'n beste schooljaar geweest, dit jaar in groep 8. Nooit helemaal zijn draai kunnen vinden. Amper gewerkt, hoewel hij op het eind van het schooljaar nog een inhaalrace aan rekenoefeningen had laten zien. En waarschijnlijk van zijn klas verreweg de meeste prijzen, badges en muntjes had verdiend met de iPad-methode Engels. Zijn tijd had hij verder gevuld met uit het raam kijken, computeren, en boeken en de Donald Duck lezen. En helaas met ruziemaken af en toe.

Vanwege die woedeuitbarstingen hadden we hulp gezocht. Gek genoeg wilde de pedagoog vooral met ons praten, zijn ouders. En nog gekker hielp dat ook nog, in ieder geval een tijdje. Ruimte en verantwoordelijkheid waren de sleutelwoorden.

Naar het eind van het schooljaar werd het toch weer wat moeilijker. Zijn motivatie daalde geleidelijk aan tot een eindje onder het nulpunt. Niet de beste omstandigheden om aan de musicalrepetities te beginnen. Toch had hij met ver-

ve meegedaan in het begin: zingen, dansen, spelen, alles. De problemen begonnen pas met na de rolverdeling.

Hij had het wel geprobeerd, met de rol die hij kreeg, maar het lukte hem niet. Hij snapte wel dat hij deze rol gekregen had, maar het was nou eenmaal niet de rol die hij voor zichzelf bedacht had. Hij had echt zijn best gedaan om het te accepteren, maar tijdens een van de repetities was hij toch weggelopen, terug naar de klas. Hij wilde niet meer.

De juf had ons gemaïld, met de vraag er eens een goed gesprek over te hebben. Dus namen we hem op een mooie zomeravond mee, een eindje fietsen. Zolang hij in beweging is, gaat dat praten nog het beste. 'Ik weet best dat jullie met me willen praten, hoor', zei hij, toen we wegfietsten. Natuurlijk. Het werd een goed gesprek, en we besloten, hoe moeilijk we het ook vonden, dat het beter was, als hij zijn rol zou teruggeven.

Vanaf toen werd het plotseling anders. Hij was bevrijd van een last, leek het wel, en deed weer vol overtuiging weer mee met de repetities. Hij bleek alle rollen uit zijn hoofd te kennen, en kon dus voor iedereen invallen, die er een keer niet was. Hij filmde samen met een vriendje op de iPad een trailer bij elkaar. En hij werd verantwoordelijk voor het geluid: het op tijd starten van alle liedjes en geluidseffecten.

Een paar dagen voor de opvoering maakten we ons nog zorgen: zou het wel goed gaan? Wat als het mis zou gaan, en hij bijvoorbeeld tijdens de uitvoering van woede weg zou rennen? Toen zijn moeder die zorg uitsprak, keek hij haar

beledigd aan: 'Jij hebt ook vertrouwen in je kind, zeg.' Touché.

Nu stonden we met de juf naar hem te kijken, tijdens de borrel na de musical. Zoonlief hing in het wandrek in de speelzaal, waar de achtstegroepers hun slotfeest vierden, om een selfie te maken met zijn dansende klasgenoten op de achtergrond.

Alles was goed gegaan: hij had meegezongen met de liedjes, een paar keer zelfs op het podium. En bijna niemand had het gezien hoe hij telkens, voor en na ieder liedje, capuchon op, stiekem wegschoot om aan de zijkant van het podium de muziek aan en uit te zetten. Om daarna, capuchon weer af, terug te keren in de groep. En alle geluidseffecten, van het neerstortende vliegtuig, tot het subtiele belletje dat een paar keer moest klinken, klonken precies op het moment dat het moest.

Zo had hij toch zijn rol gehad, en was deel van de groep geweest. Hij had ruimte gekregen om te zijn wie hij is, en de verantwoordelijkheid genomen die daarbij hoorde.

Wat was ik trots vanavond.

14 juli 2016 0:01

KLAS 1

'Ik ga echt niet naar school hoor,' herhaalde zoonlief tijdens de zomervakantie af en toe. Ook als het thema helemaal geen onderwerp van gesprek was op dat moment. Alsof hij ons er toch vooral van wilde doordringen dat zijn onderwijs-carrière er na groep 8 wat hem betreft op zat. We lieten het er meestal maar bij. We hadden al genoeg strijd om school gehad dit voorjaar, en we wisten steeds minder goed, hoe we dat van hem zouden kunnen winnen.

Toch vroeg ik hem een keer, wat hij dan wilde worden later, om zijn geld te verdienen. 'Voetballer,' was het voor de hand liggende antwoord. Voorzichtig probeerde ik uit te leggen dat de kans dat hij met voetballen rijk zou worden, nogal klein was. 'Dan word ik gamer.' Waarmee voor hem het gesprek afgelopen was.

Twee weken geleden wilde ik toch met hem eens een schooltas gaan kopen. Als dat vlak van te voren zou moeten, waren misschien alle leuke tassen al op. Hij weigerde mee te gaan, natuurlijk. Na enig onderhandelen wilde hij dan wel meegaan, maar pas toen ik erin toestemde de tas te kopen om hem in de kast te leggen—gewoon voor het geval dát, je weet nooit, misschien, ooit eens, als hij nog eens een schooltas nodig zou hebben. In de winkel wees hij de eerste de beste tas aan. Drie minuten later en 50 euro armer stond

ik weer met hem buiten. De tas verdween op de plank hoog boven de jassen op de gang.

Vorige week moesten er schoolspullen gekocht worden. Maar dat ging hij natuurlijk niet doen. Na weer een onderhandelingsronde wilde zijn zus het dan wel voor hem halen, dan zou hij het deze week—maar alleen de eerste week—misschien wel eens proberen op school. Dat was nog te overzien, besloot hij: maandag vrij, dinsdag alleen kennismaking en pas woensdag de eerste lessen. Donderdag en vrijdag alweer een verkort rooster.

Op de laatste vrijdag waren de boeken gekomen. Die moesten nog gekaft worden. Maar dat ging hij natuurlijk niet doen. Andere zus vindt dat gelukkig een leuk klusje, dus zij deed dat dan wel. 'Of is dat raar, mam?' had ze gevraagd. Nee hoor, mam was allang blij.

Afgelopen weekend gingen ze nog een keer naar zee, vanwege het mooie weer. Toen ze voor de laatste keer van het strand terugliepen, ingepakt in een handdoek, zijn vest met capuchon diep over de ogen vanwege de wind en de striemende zandkorrels, hield hij de hand van z'n moeder stevig vast. Z'n zussen en beste vriend renden al vooruit naar de auto.

'Mam,' had hij gezegd, nauwelijks hoorbaar boven de wind uit, 'ik ga volgende week naar school, hè?'

Vanavond hebben we samen wat voetbalplaatjes opgezocht en uitgeprint. Voor de collage die hij morgen gaat maken, op school, als kennismakingsactiviteit.

Zo was de overwinning deze zomer inderdaad voor hem. Een overwinning op zichzelf.

29 augustus 2016 22:24

Gisteren duurde het van 19:45 tot 21:15 voor ik zoonlief zo ver had om een wiskundesom over te maken, die hij fout had gemaakt en die hoorde bij de toetsstof voor morgen. In die tijd belandden alle schoolboeken in de oudpapierbak, lag niets in de slaapkamer meer op z'n plek, was er met drie deuren gesmeten en had hij zich even opgesloten in de kast met vakantiespullen. Vol krassen en strepen kwam de som uiteindelijk toch goed in zijn schrift. Uitgeput trok ik me terug om een deadline voor een stukje te halen. Zijn zus hielp hem met de rest van de sommen.

Vanavond zag ik er nogal tegenop om hem te overhoren voor de wiskundetoets. Toen ik hem vroeg de formule voor een driehoeksgetal vanuit de basis te geven, kwam hij met een formule die nieuw voor me was. Ik zei dat dit niet zo in het boek stond. Dat was zo, hij had dit zelf zo bedacht. 'Maar hij klopt wel!' Ik rekende het drie keer met hem na. En ja, het klopte.

Zoals de mentor vandaag aan de telefoon tegen mijn vrouw zei: 'Het zijn vaak creatieve types, daar moet je niet te veel aan willen bijslipen.'

Om 20:46 waren we klaar met overhoren, hij wist alles. Net op tijd voor Dortmund-Sporting Lissabon.

Het motto van de school is 'Verbaas jezelf.' Ik wist niet dat dat ook voor de ouders gold.

2 november 2016 21:25

'Weet je pap, bij FIFA, daar kun je dan spelers kopen door te bieden voor 200 of 300 muntjes...'

Het gesprek vond plaats na een bewogen weekje. Op dinsdag had hij nog een 1 gekregen voor handvaardigheid. Of de lerares meende hiermee zijn motivatie een boost te geven weet ik niet.

Een ander cijfer van de week was de aangekondigde 9 op zijn rapport voor Frans, terwijl hij gemiddeld een 10 staat. Die strategie hebben we al eens eerder besproken met een andere lerares. Ook hier is het idee dat een iets lager cijfer de motivatie moet aanwakkeren de volgende keer nog beter je best te doen.

Nodeloos te zeggen dat het in beide gevallen bij onze zoon niet gewerkt heeft.

'...en die spelers kan ik dan direct weer verkopen voor 800 muntjes. Dus ik begon de dag met 6.000 muntjes en eindigde met 8.000. Alleen maar door traden.' Nog glimlachend om zijn eigen verhaal trok hij de deken op tot zijn neus, draaide zich op zijn zij en deed z'n ogen dicht.

Die zoon van ons, die is best goed met cijfers. Het zal wel goedkomen.

24 november 2016 22:21

Ergens die week had ik uit zijn tas een vel papier opgediept. Het was niet het standaard lichtgrijs gelinieerde proefwerk-papier met rechtsboven een vierkantje voor het cijfer, als een symbolisch sleutelgat waarlangs de gangbare feedback van leraar naar leerling plaatsvindt, maar een iets dikker, wat ruwer, papier. Toen ik het beter bekeek, zag ik dat het tekenpapier was.

Op de ene zijde stond een mindmap, met in het midden het woord 'JUNGLE' en daaromheen enkele woorden die, inderdaad, met het oerwoud te maken hadden. Op de andere zijde stond in een wat driftig, maar helder potloodhand-schrift: 'Dit is het resultaat van 70 minuten tekenen. Thuis afmaken. 1) brainstorm 2) 4 schetsen. Laten tekenen ouder(s).' Daaronder een krabbel die waarschijnlijk de paraaf van de docent was.

Hoe lang dat papier al in zijn tas zat, weet ik niet. Dat de relatie van zoonlief met de tekenjuf niet geweldig is, wist ik wel. Wat de precieze boodschap was, die ze wilde afgeven, begreep ik ook niet goed. Ik zag vooral onmacht. Een lerares die niet begrijpt waarom onze zoon niet, net als de meeste andere leerlingen, zoet 70 minuten aan de slag gaat met tekenpapier en kleurpotloden. En dat dan afreageert met een machtsinterventie: Thuis afmaken! Laten tekenen

ouder(s)! Dat zal hem leren, zal ze gedacht hebben. Maar wat leert hij dan?

Wat wilde ze eigenlijk dat hij leerde? Wat wilde hij zelf dat hij zou leren? Het probleem was denk ik, dat ze eigenlijk geen antwoord zou kunnen geven op die laatste vraag. Misschien vond ze die vraag wel helemaal niet relevant, dat kon ook.

Een paar dagen later zaten we in de auto op weg naar Agora in Roermond. Daar mochten we een dagje meekijken, voor zoonlief om te kijken hoe een school óók kan zijn. Voor mij een kans om Agora eindelijk eens van binnenuit mee te maken. En voor de mentor van onze zoon, die graag meewilde, toen ik het idee opperde in een van de gesprekken die we af en toe over zoonlief hebben, een kans om inspiratie op te doen, die hopelijk tot meer betekenisvol onderwijs leidt voor hem en vele andere leerlingen met hem.

We werden ontvangen door de directeur en een coach, in een gebouw dat er niet uitziet als een school. Zoon werd meegenomen door de coach—ik moest nog wel even met hem mee. Op de Agoraverdieping keek hij om zich heen: een bonte verzameling stoelen, tafels, kasten en kastjes en hier en daar een bankstel maakte een vrolijke indruk. Rommelig op een prettige manier. Een kruising tussen een uitvindingszolder en een tienerkamer. De coach legde zoonlief uit, hoe de dag zou gaan, en al binnen een paar minuten was ik overbodig.

Later op de ochtend kwam ik hem weer tegen: hij was op sleeptouw genomen door een van de leerlingen uit de coachgroep. Het zag er heel ontspannen en tegelijk actief

uit. Zoals op de hele Agora-verdieping een ontspannen werksfeer hing. Groepjes leerlingen zaten te overleggen, te knutselen, soms geconcentreerd op hun laptop te typen, anderen weer zaken uit te zoeken op Wikipedia of toch ook in een gewoon boek. Hier en daar waren volwassenen, de coaches, bezig met begeleiding.

Wat me uitgelegd werd, was dat leerlingen iedere ochtend op Agora starten in hun coachgroep en dan afspraken maken voor de dag. Hun werk wordt geleid door zogenaamde 'challenges': opdrachten die ze zichzelf opleggen. Dat mag van alles zijn. Het hoeft niet per se met een schoolvak te maken te hebben, het hoeft niet eens haalbaar te zijn.

Door de structuur van een coach-formulier merkt de leerling vanzelf wat hem wel of niet lukt. Het geniale ervan (vind ik) is dat de leerling zowel vrijheid heeft om te kiezen waar hij aan wil werken, als in vrij korte 'feedback-loops' geconfronteerd wordt met de gevolgen van die keuzes. En dan opnieuw, zelf, een keuze kan maken.

Bij het maken van die keuzes wordt de leerling voortdurend begeleid. Met dit proces, zo werd me uitgelegd, gaan leerlingen gaandeweg ontdekken waar hun affiniteit ligt, waar hun talent, wat hun zwakke plekken zijn, welke hulp ze nodig hebben, en waar ze die kunnen krijgen. En als ze dan iets ontdekt hebben, wat ze mateloos fascineert, dan zijn ze in staat om in korte tijd zich de kennis daarover eigen te maken.

Zoonlief koos ervoor om die dag een fidget-spinner te maken. Samen met een maatje bepaalde hij wat daarvoor

moest gebeuren. Hij vulde het challenge-formulier met de stappen in en bepaalde wat het (voorlopige) resultaat moest zijn. Ze keken in de materialenbak of er kogellagers en ijzeren ringetjes voorradig waren. Vervolgens gingen ze aan de slag om de onderdelen aan elkaar te lijmen. Die lijm moest drogen, en ondertussen volgde hij de workshop over samenwerken die ik voor een aantal andere leerlingen verzorgde—over hoe die workshop beter had gekund een andere keer meer.

Aan het eind van de ochtend gingen we nog terug naar de coach-ruimte. Daar was het inmiddels vrijwel leeg, want het was middagpauze. Zijn coach van de ochtend zat er nog wel, en bij het napraten keken we nog even naar het resultaat van zoons challenge. Was de fidget-spinner gelukt? Nou, niet echt. We keken even naar het wat vormeloze geval, dat dik in de lijm op een stuk papier geplakt zat.

En net op het moment dat ik dacht dat het erop zat, en dat we nu naar huis zouden gaan, een mislukt project verder, en een ervaring rijker, gebeurde het.

Zoonlief stelde, geheel uit zichzelf, voor aan de coach om samen het coachformulier ook nog even in te vullen.

Voorzichtig, om dit moment niet te verstoren, deed ik een stap achteruit en zag hoe zoon zich geconcentreerd over het formulier boog en met de coach overlegde hoe hij het beste zijn leerpunten kon formuleren. Leerpunt 1: nadenken over een betere bevestiging. IJzer valt namelijk niet goed aan elkaar te lijmen. Hij had ook niet de goede kogellagers gebruikt. Dat was dus leerpunt 2: voor je een challenge be-

denkt, eerst nagaan of de juiste materialen daarvoor wel in huis zijn.

Onze zoon, die na een uur brainstormen een reprimande krijgt van de tekenjuf, met de opdracht zijn wanprestatie thuis af te laten tekenen door zijn ouders. Die in de meeste lessen (en ook thuis trouwens) niet langer dan één minuut op een stoel kan zitten. Die verplicht in te vullen werkbladen liever tot op een prop samenbalt, dan er serieus naar te kijken.

Ik keek en zag hoe hij daar stil op een stoel zat. Hoe hij vragen stelde, luisterde, en vervolgens wat opschreef, iets dat hij zelf van belang vond om te noteren. Hoe hij aan het leren was. En, toen ik hem vol overtuiging hoorde zeggen dat hij echt wilde proberen thuis de fidgetspinner af te maken, zag ik hoe hij in deze ochtend gegroeid was, als was het maar een piepklein beetje, in de overtuiging dat hij iets kón.

En waarom? Omdat iemand hem die ene simpele vraag had gesteld: wat wil jij leren vandaag?

1 juni 2017 23:21

Nee, natuurlijk had zoonlief beter kunnen opletten toen de leraar eindelijk inzage in de toets gaf, waar hij zo hard voor geleerd had en toen toch maar een drie haalde.

En nee, natuurlijk had hij er niet moeilijk over hoeven doen, dat die inzage in zijn pauze plaatsvond en niet tijdens de les.

En ja, natuurlijk had hij tijdens de les gewoon de voorgeschreven vijf opdrachten kunnen afmaken, in plaats van maar één.

Maar wat moest hij dan met de feedback “dat hij te weinig opgeschreven had”; toen hij vanochtend na vier weken alleen zijn eigen krabbels op een antwoordblaadje te zien kreeg, zonder de oorspronkelijke toetsvragen erbij?

En toen hij daarna iets te laat bij de studiebegeleiding aankwam, omdat hij zijn (in zijn eigen ogen) rechtmatige pauze had genoten (die iets later was begonnen, dus ook iets langer duurde), en daarop aangesproken werd door de begeleider, toen had hij misschien niet een opmerking moeten maken, die in de oren van de begeleider nogal brutaal klonk.

Maar juist zijn gebrek aan vanzelfsprekend respect voor machtsverhoudingen, en zijn zeer sterke gevoeligheid om serieus genomen en rechtvaardig behandeld te worden, zorgen ervoor dat sommige leraren het met hem niet lang uithouden.

En daarom zat hij juist bij de studiebegeleiding.

Dus toen ik het wat teleurgesteld getoonzette stukje in de overdracht van de studiebegeleiding las vanavond, werd ik geraakt. Of eigenlijk werd ik woedend. Van onmacht.

Dit is precies wat hij niet kan, dacht ik. Zich 'gedragen zoals het hoort'. Knikken als de juf dat verwacht. Stilzitten als de leraar dat uitkomt. Onmiddellijk zijn best gaan doen als de begeleider hem aanspreekt op z'n falen. Meedoen in het systeem, of dat nou de klas, of de begeleiding is.

Een systeem waarin hij per definitie aan het kortste eind trekt, omdat alle volwassenen om hem heen (inclusief wij, de ouders) de macht hebben, om niet naar onszelf te hoeven kijken, en daarom het altijd de gemakkelijkste weg is, om de zwarte piet bij hem neer te leggen.

Maar hij is pas 13, en heeft niet om dit systeem gevraagd, en draagt geen verantwoordelijkheid voor de keuzes die voor hem gemaakt zijn.

Wat hebben wij hem nu echt te bieden?

12 juni 2017 22:50

KLAS 2

"Ik wil niet in jouw les zijn, want wij vinden elkaar niet leuk en dan gaat het mis. Maar dat zei ik niet. Ik zei: ik wil deze les liever bij de studiebegeleiding werken. Dat mocht."

De eerste schooldag van zoonlief zit er weer op.

30 augustus 2017 20:21

Voor de zomer was zoonlief twee keer een extra avond naar de voetbalclub geweest: scheidsrechterstraining. Een opleider van de KNVB had een groepje jongens in twee keer anderhalf uur de kneepjes van het vak bijgebracht. Een avond ging ik mee, gewoon uit nieuwsgierigheid. Tot mijn verbazing luisterden al die twaalf- en dertienjarigen goed, stelden rustig vragen, deden zonder klooien mee met de praktijktraining op het veld.

Ik moest daar aan denken, toen ik een interview las in de krant met de eigenaar van karateschool Choky Gym in de Zaandamse wijk Poelenburg. Ambtenaren daar hadden hem gevraagd wat zijn geheim was. 'Als een politieagent hier buiten de jongens iets vraagt, lachen ze hem uit. Als jij dezelfde jongens vraagt om stil te zijn, zijn ze onmiddellijk stil. Hoe kan dat?' Ivan Nikolov, de sportschoolhouder, haalde zijn schouders op. Voor hem was het simpel: 'Je bent overtuigd van wat je biedt en van daaruit spreek je ze aan. Je hebt ouders en hun kinderen daadwerkelijk iets te bieden.'

Zoonlief had z'n scheidsrechtersdiploma gehaald en mocht nu, in het nieuwe seizoen, gaan fluiten. De eerste keer was hij 's ochtends gespannen, of hij wel op tijd was, of hij alles wel bij zich had, of het allemaal wel goed zou gaan. Ik ging toch maar even mee.

Hij was op tijd, en had alles bij zich. De teams, jongetjes en een enkel meisje, maar een paar jaar jonger dan hij, stonden klaar om af te trappen. Hij was nog even geconcentreerd bezig de namen van de teams op te schrijven in zijn scheidsrechtersnotitieblokje. Toen stopte hij het blokje in de ene zak van z'n jack, de pen in de andere, diepte z'n telefoon op uit een broekzak, stelde de tijd in, en floot de wedstrijd op gang.

Twintig minuten lang zag ik hem over het veld draven, met de jongens mee, die in aandoenlijke kluitjes over het veld heen en weer rolden, achter de bal aan. Hij wees de richting aan bij een ingooi, wachtte rustig als een jongetje z'n veters moest strikken, corrigeerde een keeperbal tot een hoekschop, noteerde de goals en liet vooral het spel het spel zijn.

'Je moet niet te veel fluiten pap, alleen als het nodig is,' zei hij achteraf. 'Ik vind scheidsrechter zijn leuk,' voegde hij eraan toe.

Vandaag kwam hij terug uit school. Hij was eruit gestuurd, omdat hij had zitten lachen, toen een andere jongen een raar geluid had gemaakt. Veel had het hem niet kunnen schelen: hij had op de gang rustig kunnen werken.

Het is zo jammer, denk ik wel eens, dat sommige leraren niet wat vaker op sportvelden en in sportscholen gaan kijken.

21 september 2017 21:52

Zoonlief kwam vandaag thuis met een 1 voor z'n topotoets. Bij het oefenen gisteren had hij nog 80% goed. Vorig jaar was ak het enige vak naast gym dat hij leuk vond. Verder was hij eruit gestuurd bij de invaller van Frans, in de eerste les.

Ben ik onredelijk als het geven van een 1 en het wegsturen uit een les vooral iets zegt over de onmacht van de leraar, niet over het onvermogen van de leerling?

Wat ik me afvraag is wat het oogmerk van de leraar is met het geven van een 1 of het wegsturen uit de les. Wat wilden ze bereiken? Hoe weten ze of ze dat bereikt hebben? Of maakt het ze eigenlijk geen bal uit en doen ze maar wat, omdat ze het altijd al zo deden? Waarom ben je dan leraar?

Het effect is in ieder geval dat zij op de punten relatie & vertrouwen nu 10-0 achter staan bij zoonlief. Op welke manier denken ze dat dat doorwerkt in de lessen die nu gaan volgen?

Waar het op neerkomt, is dat zoonlief nu degene is met een probleem: hij voldoet niet, noch in 'prestaties' noch in gedrag. Ik zou zo graag zien dat school de plek is waar hij (en alle andere leerlingen) zichzelf niet schuldig hoeft te voelen over hoe hij is, maar geholpen wordt zich te ontwikkelen bij

wat hij nodig heeft om te kunnen wat hij nog niet kan. En niet telkens gestraft omdat hij niet is wie hij volgens anderen zou moeten zijn.

Hoe kunnen we samen, ouders-leerlingen-school, het gesprek hierover voeren? En wanneer leidt dat tot verandering, tot onderwijs dat rechtvaardig is, en betekenisvol?

1 november 2017 19:20

‘En wat lijkt je dan dat leukste, aan het vloggen?’ vroeg de leraar.

Ruim een uur eerder was ik naar school gekomen. Het liep niet zo lekker met zoonlief die ochtend. Het was al een opgave geweest hem naar school te krijgen. Daar was hij in het eerste uur er al uitgestuurd en ging vervolgens naar de studiebegeleiding, om daar op zijn mobiel te gaan kijken. Uit wraak dat hij naar school moest, had hij besloten niets te doen. Je kunt een boel op hem aanmerken, maar doorzettingsvermogen en vastbeslotenheid horen tot z’n kerncompetenties. Dus deed hij niets.

En toen de orthopedagoog dat zo een uurtje had aangekeken, stuurde ze een mail met het verhaal van de ochtend. Die mail las ik, en omdat ik toch thuis werkte besloot ik dan maar even naar school te fietsen, gelukkig is het vlakbij. Er diende zich namelijk de mogelijkheid aan voor zoonlief alsnog aan te sluiten bij het vlog-klasje van school, en misschien konden we die kans nu verzilveren. De leraar zou even tijd hebben, dus besloot ik ook even tijd te maken.

Nu zaten we hier. Zoonlief hield z’n neus ongeveer 3 centimeter boven het tafeltje voor hem, z’n hoofd verstopt in de dubbele capuchon van z’n trui en z’n jas. De docent leek het niet zo bezwaarlijk te vinden en begon vragen te stellen als-

of er niets aan de hand was. Hij had uitgelegd dat er heel wat bij vloggen komt kijken: een plan maken, opnames maken, editen, en uploaden.

En nu was dus de vraag wat zoon het leukst leek. 'Editen' zei hij, nauwelijks hoorbaar. 'Dat dacht ik al, aan je reactie te zien' antwoordde de leraar onmiddellijk.

Ik viel haast van mijn stoel. Uit de non-verbale communicatie die bestond uit minimale bewegingen van stukjes capuchon en nog minimalere verschillen in uitdrukking op de kleine stukjes gezicht die nog te zien waren, had de leraar tijdens het gesprek afgeleid dat zoonlief editen het leukst vond.

Het klopte. En of zoon dan zin had om te komen naar die workshop. 'Ik denk het wel.'

Die laatste zin was de meest positieve zin die hij die ochtend had uitgesproken.

Daarna rende hij weg, om op tijd op de gymles te zijn.

Ik fietste weer naar huis: ik was overbodig geworden. Er was iemand op school die mijn zoon gezien had.

6 december 2017 23:25

NAWOORD

Toen onze zoon steeds minder naar school begon te gaan, zijn we gaan zoeken naar andere manieren voor hem om zijn dag in te vullen. We kwamen op het idee om de gymleer­aar van zijn oude basisschool te benaderen, of zoon­lief bij hem een tijdje stage zou kunnen lopen. We mailden de juf van groep 8 en binnen enkele dagen hadden we via haar een reactie: hij was welkom. De eerstvolgende maandag begon hij al, kwart over acht.

Sindsdien hebben we geen strijd meer in het weekend, geen toestanden op zondagavond en hoeven we hem op maandag nooit meer moeizaam uit bed te halen. Laatst ver­telde hij ons dat de gymleraar pas twee keer eerder bij de gymzaal was dan hij zelf. Hij komt altijd vrolijk thuis. Af en toe, als we door de wijk fietsen, joelen er een paar kinderen vanuit een auto naar hem. Als we vragen wie dat zijn, zegt hij: oh, kinderen van gym.

Op andere dagen werkt hij halve dagen in een bakkerij. Ook hiervoor hoeven we ons nooit zorgen te maken of hij wel op tijd komt. Af en toe verbazen we ons erover, dat hij in die contexten vrijwel nooit van slag raakt, zich goed voelt, energiek is, en mensen tevreden over hem zijn.

Na de zomer gaat hij beginnen in een nieuwe vorm van on­derwijs. Nieuwe avonturen tegemoet.

DEEL 2

ZOONLIEF DOET EXAMEN

In 2019 pakte ik het schrijven weer op, toen zoon een jaar op 10-15 Agora Groesbeek gezeten had. In dat jaar rijpte het plan om in het tweede jaar vmbo-examen te doen.

Over dat examenjaar heb ik een weblog bijgehouden. Hierna volgen de stukjes die ik voor dat blog schreef, inclusief de inleiding, en twee losse blogs, die ik in 2018 schreef.

Deze blogs zijn eerder verschenen op <https://zoonliefdoetexamen.blog>

DAGBOEK VAN EEN JAAR

Korte samenvatting van het voorafgaande: toen zoonlief na twee jaar worstelen en strijd in maart 2018 thuis kwam te zitten, volgde een stressvolle zoektocht naar een oplossing. Na vele gesprekken en een bezoek aan een school voor speciaal onderwijs hakten we de knoop door en besloten dat hij na de zomer zou beginnen op 10-15 Agora Groesbeek. Daar begon hij op 22 augustus 2018 aan de herstart van zijn schoolloopbaan.

De eerste dag nog wat spannend, maar vanaf de tweede dag is hij iedere dag gegaan. Vorig schooljaar was een overgangsjaar, waarin hij na alle stress van de jaren ervoor tot rust moest komen en opnieuw op zichzelf en volwassenen moest leren vertrouwen. Gaandeweg het jaar kwam er ruimte om met hem te praten over hoe hij verder zou willen. Lang verhaal kort: we ontwikkelden een plan om hem dit schooljaar vmbo-t examen te laten doen.

Het afgelopen jaar heb ik maar twee stukjes geschreven. Nu pak ik de draad van de stukjes weer op, met zijn goedkeuring. Mijn behoefte om hierover te schrijven heeft twee kanten. Aan de ene kant is het voor mezelf, om op een rijtje te zetten wat er gebeurt. Een soort verwerking. Het blijft af en toe ingewikkeld, en iedere dag zijn er momenten dat we ons afvragen of we wel het goede doen.

Aan de andere kant is het voor anderen. Ouders, leerlingen en leraren die ook worstelen met dit soort jongens (meestal

jongens). Niet om te laten zien 'hoe het moet', maar om te inspireren, te delen, de mooie kanten en de moeilijke. We moeten meer verhalen vertellen over hoe onderwijs — en leven in het algemeen — is.

WIJKFEEST

‘Nee, dat gaat niet gebeuren. Niet die hele stapel.’ Dat lijkt me op dat moment duidelijk genoeg. Zoonlief snapt heus dat dat toch echt te ver zou gaan: alle schoolboeken op het vuur.

Het vorige schooljaar was voor hem een stuk eerder afgelopen dan gepland. In maart, in plaats van in juli. Geen leraar die nog wat met hem kon aanvangen, geen mentor of zorgcoördinator die nog wist hoe het verder moest. Veel overleg volgde, zoals er al veel overleg was geweest, met en zonder zoonlief. Er bleven uiteindelijk twee opties over. Speciaal onderwijs, of een nieuw te starten Agora-groep.

Over die periode en hoe we die keuze gemaakt hebben gaat het misschien nog eens een andere keer. De korte versie is we ondanks twijfels en onzekerheid (nieuwe groep immers) zoonlief op hadden gegeven voor Agora Groesbeek.

Een week voordat de vakantie eindigde keken mijn vrouw en ik elkaar af en toe aan. We wisten wat we dachten: zou het wel goed gaan straks? Maar voor we er meer dan twee zinnen over gewisseld hadden, hielden we er alweer over op. Het had geen zin ons van te voren druk te maken.

De laatste dagen voor school zou beginnen was zoon niet zo blij. In de jaren daarvoor begon hij twee weken voor het einde van de vakantie steeds nadrukkelijker aan te kondigen dat hij niet naar school zou gaan. Dat bleef nu achterwege.

De eerste schooldag zou hij 's ochtends alleen erheen fietsen, dat hadden we zo besproken. Maar hij draalde en draalde tot ik vroeg: 'Zal ik toch maar even meefietsen?' Zwijgend fietsten we de 8 kilometer en kwamen net op tijd voor de gezamenlijke opening. Na het eerste kwartier en een kop koffie werden de ouders uitgezwaaid. Ik had hetzelfde gevoel in mijn buik als toen we onze oudste dochter 18 jaar geleden naar de kinderopvang brachten.

De hele dag werd er niet geappt. Er werd evenmin gebeld. Niet door zoonlief, niet door school. Ook de tweede dag bleef het stil in de appgroep 'Oostwest', vorig jaar door zoonlief zelf aangemaakt voor hemzelf, mij en mijn vrouw. Aan het eind van de week vroegen we: hoe was het? Het 'best leuk' veranderde hij snel in 'viel wel mee' toen we vroegen het nog eens te herhalen, omdat we dachten dat we het niet goed verstaan hadden.

De omslag van de dagelijkse strijd, het verdriet en de spanning van vorig jaar naar dit reguliere pubergedrag was bijna te onwerkelijk om te geloven.

En nu, traditioneel het eerste weekend na de eerste schoolweek, was er het jaarlijkse wijkfeest. Met als hoogtepunt het vuurtje, waaraan de kinderen hun marshmallows roosteren. Daarna wordt er nog van alles brandbaars aangesleept om het vuurtje zo lang mogelijk brandende te houden. Zo was zoon dus met z'n werkboeken van vorig jaar komen aanzetten. Alsof hij ze ervoor bewaard had.

Ik moet even weggeweest zijn bij het vuur, ervan overtuigd dat hij de boodschap begrepen had. Want de volgende och-

tend bij het opruimen van het vuur vond ik tussen de rest van de as een stapel verkoold papier. Ik kon het niet laten even te glimlachen. Ook voor hem was er een hoofdstuk afgesloten.

6 september 2018

SPIJKERBROEK

‘Schrijf je nog wel eens een stukje over mij’ vroeg zoonlief van de week. ‘Nee,’ zei ik, ‘dat is al een tijd geleden dat ik dat gedaan heb.’ En ik voegde eraan toe: ‘Ik weet niet of je dat nog wel leuk vindt, dat ik dat doe. Omdat je wat ouder bent, ik weet niet of je het wel leuk vindt om over jezelf te lezen.’ ‘Ja hoor, best’, zei hij.

Ik bedacht me dat ook dit gesprekje een voorbeeld is van de ontwikkeling die hij doormaakt en dat het jammer is, dat ik daar niet meer van opschrijf. Sinds we niet meer iedere dag strijd hoeven te leveren over wel of niet naar school, en indien niet wat is dan de dagactiviteit, wel of niet naar bed (’s avonds), wel of niet uit bed (’s ochtends) is er tijd voor gewone gesprekken. Voor vragen over en weer. ‘Pap, goed geslapen?’ is het ’s ochtends. ‘Hoe was je dag?’ klinkt het ’s avonds.

‘Hoe was het op school?’ vraag ik, als ik ’s middags thuis ben als hij uit school komt. En zo waar, de laatste tijd is steeds vaker het antwoord: leuk.

Door die rust kom ik ook weer aan werken toe (ook wel weer eens fijn). En dat betekent ook dat mijn gedachten vaak bij andere dingen zijn, dan bij het schrijven van een stukje over hem. Best jammer, want zo bijzonder (in negatieve zin) als het vorig jaar was dat niemand van de 10 volwassenen om hem heen kon voorkomen dat hij thuiszitter werd, zo bij-

zonder (in positieve zin) is het dit schooljaar dat hij gewoon weer naar school gaat.

Als mensen me ernaar vragen, wat het verschil is, dan zeg ik: hij wordt nu serieus genomen. Er wordt gekeken naar wie hij is (vrolijk, beweeglijk, sociaal, verantwoordelijk, verbaal sterk) en er wordt aan hem gevraagd wat hij nodig heeft om wat te leren (een reden, waarom het zin heeft). Waar vorig jaar het gesprek ging over wie en hoe hij zou moeten zijn (rustiger, niet zo brutaal, niet telkens overal bij vragen: waarom?) en waar telkens werd vastgesteld wat hij nog niet kon (stilzitten, luisteren, in een boek kijken, opgaven maken) om te leren.

Heeft hij al wat geleerd dit jaar? Misschien niet in de zin van schools leren. Buiten het kleine verplichte programma van Agora beperkt hij zich tot Youtube-video's kijken en Donald Ducks lezen. Van een wiskunde-proefwerk zou hij weinig bakken. Een zin ontleden lukt denk ik ook niet. Maar zijn Engels is prima. En in het Duits zou hij zich ook wel redden. Hij draait z'n hand er niet voor om, om een gymles te verzorgen voor z'n klasgenoten. Met zijn groepje werd hij laatst tweede van de school bij het Globaland-project, dankzij z'n verbale vaardigheden, organisatietalent en interesse voor geld verdienen.

En vooral heeft hij geleerd dat hij er mag zijn. Dat hij gewaardeerd wordt voor wie hij is, en dat hij vanuit die basis er voor anderen kan zijn. Dat is voor hem al een enorme sprong.

Niet dat we ons geen zorgen maken. Ik slaap er nog wel eens slecht van: hoe zal het verder gaan? Toevallig gisteren nog. Ik zat wat sip aan de ontbijttafel daarom en zat te wachten tot hij eindelijk naar school zou gaan. Hij had z'n boterhammen op en ging zich aankleden. Dat duurt meestal 2 minuten, want z'n veiligheidsuniform was de afgelopen 1,5 jaar een joggingbroek en een trui-met-capuchon. De enige manier om zich fijn te voelen in een onvoorspelbare, voor hem onveilige omgeving. Daar kwam hij alweer naar beneden. 'Zie je niet iets aan mij?' Ik keek en mijn ogen werden groot. 'Een spijkerbroek!' Mijn ochtendhumeur was op slag verdwenen. Het komt goed met die jongen.

23 januari 2019

FIETS

Dus de fiets van z'n zus moest opgehaald worden, bij de fietsenmaker. En in tegenstelling tot z'n zus zelf, z'n vader en z'n moeder, had zoonlief een dagje vrij. Dus je zou zeggen: dat doet hij dan wel even. Maar dan ken je hem niet.

Een van zijn bijzonderheden is zijn scherpe gevoel voor rechtvaardigheid en billijkheid. Als hij iets niet eerlijk vindt, dan zal hij dat zeggen. En als hem iets gevraagd wordt om te doen, wat hij onredelijk vindt, dan zal hij dat niet doen.

Vroeger verwarden we dat met onwil, egoïsme of luiheid. Maar hij heeft juist een heel sterke wil. Hij is doorgaans heel sociaal. En lui is hij zeker niet, al zal je dat 's ochtends vroeg niet altijd zeggen. Zijn criteria voor wat dan precies rechtvaardig en billijk is, kunnen misschien nog wel wat verfijning gebruiken. Maar zo door de jaren heen hebben we hem aardig leren kennen in zijn opvattingen en afwegingen. De strijd daarover gaan we niet meer aan – tenminste, niet altijd.

En in zijn logica is een fiets ophalen voor zijn zus niet billijk. We vroegen het hem nog wel even, voor de zekerheid, maar het was tegen beter weten in. 'Want zij doet ook nooit iets voor mij.' Pijnlijk, maar waar. Dat dat een reden heeft, waarom zij niet zo happig is om iets voor hem te doen, namelijk dat ze soms al moeite genoeg heeft met z'n gekke gedrag, dat doet voor hem in deze kwestie niet terzake.

Aan de andere kant, een verzoek, later op de dag, om nog snel even naar de supermarkt te gaan om wat mozzarella te halen voor op de pizza, is geen enkel probleem. Zelfs als hij die mozzarella zelf niet zal eten. Uiterlijk om half zes, had ik gezegd. En stipt om half zes fietst hij met z'n rugzakje naar de supermarkt. Bij terugkomst levert hij met een vrolijk 'als-jeblijft!' de boodschap af en vertrekt weer naar z'n kamer om verder te gamen.

Ergens is het ook een gave, om zo zwart/wit te kunnen denken, en zaken zo helder gescheiden te kunnen houden. Ongetwijfeld is er een rol voor hem later, waarin bij die kwaliteiten uitstekend zal kunnen inzetten.

27 september 2019

CIJFER

Gisteren een kleine mijlpaal. Zoonlief had een 7,4 voor een toets Nederlands. Het bijzondere er aan is, dat het zijn eerste cijfer in een jaar of twee is. En dat het 't eerste echte resultaat is op weg naar zijn eindexamen. De toets is een zogenaamde PTA-toets en telt mee voor het schoolexamen.

Dat PTA is trouwens nog een verhaal apart. Nooit gedacht dat het zo ingewikkeld is, om een zorgvuldige planning te maken van alle leerstof voor alle eindexamenvakken voor een leerling. En na 'Maastricht' en het Calvijn College wil niemand meer een fout maken natuurlijk. Maar de coach van zoonlief heeft samen met collega's die titanenklus geklaard. Nu ligt er een spoorboekje van lesstof en toetsen waarmee zoonlief stapje voor stapje zijn vmbo-t examen kan gaan realiseren.

"Nog 24 te gaan," zei hij daar zelf over, toen hij blij thuis kwam van school en het goede nieuws van zijn gehaalde toets kon vertellen. 24? Ik checkte het even in het PTA-document dat de coach ons had gestuurd en zei: nee hoor, het zijn er 39. Dus nog 38. Hij keek even met me mee. Naast de vakken die hij al kende, zag hij ook wat termen die hij niet begreep. "CKV? Wat is dat voor onzin?" Cultureel-kunstzinnige vorming, legde ik uit. Zijn gezicht betrok alweer: "Maar ik kan helemaal niet tekenen, dan haal ik vast een 1." Hij herinnerde zich, net als ik, nog goed zijn moeizame relatie met de tekenjuf in de eerste klas, die hem inder-

daad eens een 1 had gegeven, met een desastreus effect op zijn motivatie.

Wat een verschil maakt het, bedacht ik me, hoe je met leraren en ook met leerlingen over cijfers praat. Toen ik gisteravond laat nog even ging kijken of hij wel sliep (nachtbrakers zijn die pubers soms), had het positieve nieuws van de dag gelukkig weer de overhand gekregen. Met slaperige stem herhaalde hij nog eens tegen niemand in het bijzonder: "Ik had een 7,4."

Motivatie is een vreemd ding. Of je daar nu cijfers voor wilt gebruiken of niet, vandaag heb ik weer gezien dat het alleen werkt als je in contact met elkaar bent, als de relatie oprecht is.

2 oktober 2019

DE BUS

‘De bus is een belangrijk deel van mijn examen,’ zei zoonlief enigszins plechtig. Hij had even daarvoor gevraagd of ik niet eens een stukje wilde schrijven over de bus. Ik was wat verbaasd, want ik zag niet zo in, waarom dat zo’n belangrijk onderwerp zou zijn. Maar hij zag dat dus anders.

Een van de redenen om voor Agora Groesbeek te kiezen, was dat zoonlief er een eindje voor zou moeten fietsen. Bewegen is gezond, en zeker voor iemand die moeite heeft met stilzitten leek het ons goed ‘s ochtends voor school al even in beweging te komen. Hij heeft ook geen hekel aan fietsen, maar is wel een echte mooiweertifetser. Bij ieder dreigend spatje regen komt er de vraag: mag ik met de bus? En ik moet bekennen dat we daar meer aan toegeven dan me lief is.

Waarom vind je de bus dan zo fijn, vroeg ik. ‘Dan hoef ik helemaal niks,’ antwoordde hij met een gelukzalige glimlach. Hij deed zijn ogen even dicht, alsof hij zichzelf alweer zag zitten: koptelefoon op, muziekje aan, en zich laten vervoeren.

Plotseling herinnerde ik me hoe dat vroeger in de auto ging, toen hij nog klein was. Hij was een ontzettend beweeglijk kind, kon geen minuut stilzitten (nog steeds niet trouwens), en was ‘s avonds niet in slaap te krijgen. Maar zodra wij met het gezin in de auto stapten, was hij degene die dromerig naar buiten keek, en meestal viel hij al snel in slaap. Tot

onze verbazing overigens, want wij dachten juist, dat hij met al z'n energie wel wat beweging nodig zou hebben en onhoudbaar zou worden in de kleine ruimte van zo'n auto.

Dat vroeg ik hem dan ook vandaag: 'Maar moet je je energie niet kwijt op de fiets?' Hij schudde zijn hoofd: 'Ik heb altijd energie, dat voel ik dan gewoon van binnen. Ook al ben ik moe, dat is heel gek.' En ik realiseerde me, dat hij de inkadering van zo'n schommelende auto of bus misschien wel nodig heeft, om dat opborrelende gevoel van energie weer te laten zakken. Zo leer ik iedere keer weer opnieuw kijken naar zijn schijnbare tegenstrijdigheden.

6 oktober 2019

MAANDAG

'Hij is er,' appte de coach terug, een half uur nadat zoonlief op de fiets van huis was vertrokken. Het was vanochtend niet vanzelf gegaan. Ochtenden zijn lastig. Met name maandagochtend. Met name maandagen na de vakantie. Het goede nieuws was, dat mijn vrouw en ik dat vandaag een beetje vergeten waren. Sterker nog, gisteravond hadden we nog een stevig opvoedingsgesprek met hem gevoerd. Dat zou een paar jaar geleden niet gekund hebben.

Toen was de zondag nog de meest stressvolle dag van de week. Omdat het de volgende dag maandag zou zijn. Dat vooruitzicht deprimeerde zoonlief zo, dat hij de hele zondag niet te genieten was. Alles moest het ontgelden wat voor zijn voeten kwam. Het minst erge was dan om hem maar de hele dag te laten gamen. 's Avonds probeerden we een strakke structuur aan te houden van eten, Studio Sport, douchen en naar bed.

Meestal tevergeefs. Als we hem dan eindelijk in bed hadden gekregen, wilde hij er maandagochtend niet uit, laat staan naar school. Meermalen was hij het huis uitgerend, om zich ergens in de bosjes te verstoppen, of in een boom te klimmen. Alles om maar niet naar school te hoeven.

Als het dan toch gelukt was, en mijn vrouw of ik (meestal mijn vrouw op maandag) eindelijk op ons werk waren, dan hadden we het gevoel dat we er al een halve dag op hadden zitten.

Gek hoe snel je er weer aan went, als dingen weer 'gewoon' zijn.

Maar vanochtend dus even niet. Ergens tussen het poetsen van zijn tanden en het inpakken van zijn tas ging het mis. Hij werd boos, schopte tegen spullen, gooide wat zaken door de kamer, en in plaats van weg te fietsen, liep hij weg, zomaar de wijk in. Ik appte de coach dat het vandaag misschien even kon duren voor zoonlief op school zou zijn. Toen hij na 5 minuten niet terug was, ging ik hem zoeken. Ik vond hem al snel, gaf hem een knuffel en hij ging weer mee naar huis. Daar pakte hij alsnog zijn fiets, en vertrok. Heel langzaam.

Het is niet belangrijk hoe snel je gaat, zolang je maar in de goede richting beweegt.

21 oktober 2019

PIZZA (2)

“Hier heb ik bezorgd. En hier.”

We zijn op weg naar het stadion, zoals wel vaker op vrijdagavond. Thuiswedstrijd van de lokale voetbalclub. Om het voetbal hoeven we het niet te doen. Ooit was Barcelona nog eens tegenstander. Nu zouden ze al dolblij zijn nog eens Ajax te ontmoeten.

Wanhopig werden we ervan, hoeveel hij gamede. En als we hem dwongen niet te gamen werden we gek van hem, omdat hij zichzelf en ons dan stierlijk zat te vervelen. Zijn enige interesse naast gamen is voetbal en toen hij een paar jaar geleden te kennen gaf wel vaker naar een voetbalwedstrijd te willen, aarzelde ik even, maar niet lang en bestelde twee seizoenskaarten.

Zo waren we tenminste iedere 14 dagen een avond weg, en als wij samen geen geslaagde avond hadden, dan tenminste vrouw en dochters wel in een voor even game-loos huis.

Maar nu is er naast het voetbal een nieuwe activiteit, waar hij zonder morren z'n console voor laat staan. Zoon werkt sinds kort namelijk als pizzabezorger. Het is wonderbaarlijk wat dat met hem doet.

Zo draagt hij al een week lang een spijkerbroek. Hij denkt uit zichzelf na hoe en wanneer hij moet eten als hij moet werken (de drukste tijd voor pizza's is natuurlijk rond etenstijd).

En hij, die nooit verder kwam dan een paar zielige stukjes pizza met een klein beetje rode saus, at met smaak de rijk gevulde pizza die hij na z'n eerste dienst mee naar huis kreeg. "Best lekker."

Gisteren heeft hij de hele dag niet gegamed: te druk met school, werk en sport. Moe zat hij 's avonds op de bank.

Ik kijk naar hem, terwijl we fietsen en hij schijnbaar achte-loos een voor een de huizen aanwijst waar hij al eens heeft aangebeld. Hij hoeft zich niet meer te verstoppen op z'n kamer. Hij kan de wereld aan.

25 oktober 2019

RUST

Wat me ik me pas realiseer nu het wat beter gaat, is hoeveel onrust het gedoe van de afgelopen jaren heeft gegeven. Ja duh, denk je misschien. Maar echt. Als je er middenin zit, dan leef je van dag tot dag. Je bent niet zo bezig met hoe het anders zou kunnen zijn. Af en toe dachten we er wel aan, maar het was nu eenmaal zo, dus gingen we maar weer door. “We hoeven gelukkig niet twee keer per week naar de nierdialyse,” zeiden we af en toe tegen elkaar. Het kon altijd erger, bedoelden we maar.

Maar ondertussen was het best intensief. Ik denk dat dat wel eens onderschat wordt. Het was iedere dag zoeken hoe we het nu weer gingen oplossen. Zou hij naar school gaan, en hoe laat zou dan het eerste appje of telefoontje komen? En toen hij thuiszat: wat wordt vandaag het programma en wie van ons tweeën kan 's middags voor hem thuis zijn?

En dan dat eeuwige gamen als hij niets anders te doen had. Hij deed het op z'n kamer, probeerde rustig te zijn, maar als hij thuis was, was er dat permanente geroezemoes, gelach, geroep en af en toe gebonk op de tafel als het spel niet liep zoals hij wenste.

En niet alleen dat, we wilden steeds heel graag dat hij wat anders ging doen dan gamen. Dus was het iedere dag alternatieven verzinnen om hem te activeren. Sport, een boodschap, een klusje. Waarop het antwoord meestal 'nee' was. Wat weer voor frustratie zorgde.

Dan laat ik de zussen nog even buiten beschouwing. Want ook zij hadden recht op aandacht. Ook zij hadden problemen, de gewone vraagstukken waar puberdochters mee te kampen hebben. Dat zoon hun altijd méér aanwezig was met zijn vraagstuk, was wel eens lastig. Wat voor een extra probleemplaag in het gezin zorgde.

En ook wij zelf hadden naast de gezinszorg andere thema's die aandacht vroegen. Werk, om mee te beginnen, dat ook thuis wel eens doorgaat na kantooruren. De bredere familie, waarin ook niet alles op rolletjes liep en waar je af en toe ook tijd voor moest vrijmaken. Vrienden die het leuk vinden om eens af te spreken. Dat was allemaal helemaal niet vanzelfsprekend.

Er was altijd in ons achterhoofd, of eigenlijk meestal voorop in ons bewustzijn De Kwestie: hoe gaat het met zoon vandaag?

Zo is een kind met 'problemen' ook een gezin met een vraagstuk. En dan moet je maar hopen dat dat gezin sterk genoeg is om het vraagstuk te dragen. Want als dat gezin ook nog eens niet functioneert, worden de problemen van het kind alleen maar groter. Gelukkig was dat bij ons niet zo, maar ik heb regelmatig gedacht aan minder sterke gezinnen en hoe dat voor die kinderen daar zou moeten zijn.

Als je op school als 'probleem' wordt gezien, en je komt thuis, waar je ook nog eens als 'probleem' wordt behandeld, wat doet dat met je zelfbeeld? En hoe ga je dat als jochie van 13 oplossen, als je ouders niet weten welke stappen ze

moeten zetten, en als hulpverleners op elkaar wachten om initiatief en regie te nemen? Dat lukt je dus niet.

Maar nogmaals, wij hebben geluk gehad. We lijken op de weg terug. Zoon werkt harder dan ooit aan zijn schoolwerk. Hij gamet nog wel, maar gewoon af en toe een uurtje. Hij is bijna iedere avond weg voor sport of werk. Wij vinden onszelf steeds vaker met z'n tweeën terug in huis, aan tafel of op de bank. Er is eindelijk rust. We kunnen onze gedachten weer laten gaan. Een gesprek hebben dat langer duurt dan vijf zinnen, voor het onderbroken wordt. Een boek lezen. Een film kijken. Daardoor zijn we ook betere ouders. Kunnen we met meer geduld en zorg hem begeleiden bij wat hij nodig heeft. Duidelijker grenzen stellen zonder dat het escaleert.

Hoe alles met elkaar samenhangt. Het is zo'n ragfijn web van wederkerigheid. Zo belangrijk daar niet in verstrikt te raken, en telkens de ruimte blijven zoeken. Alleen in die ruimte vinden we de creativiteit voor de ongedachte oplossingen die nodig zijn.

10 november 2019

GEDULD

Vandaag volgde zoon voor het eerst in zo'n twee jaar weer een normale les bij een gewone leraar. We probeerden al het hele schooljaar hem daartoe te bewegen. Duits is niet zijn sterkste vak en daar heeft hij gewoon les in nodig, dat gaat niet vanzelf.

Tot nu toe was er altijd een aanleiding om het niet te doen. De stap was telkens nog te groot. Maar we hielden vertrouwen en vooral: geduld. Totdat het vandaag zo ver was. Hij ging er zelfs een kwartier eerder voor naar school dan normaal. Hij kreeg gewoon huiswerk. Dat heeft hij zelfs al gemaakt.

Het is moeilijk te zeggen hoe goed ons dat doet, ja zelfs ontroert, dat hij nu zelf deze stap kan zetten. Toevallig kwam ik vandaag in mijn aantekeningen onderstaand stukje tegen, van een paar jaar geleden. Toen ik dat teruglas, bedacht ik me, dat als er iets is, dat we van hem geleerd hebben, het wel dat is: geduld.

Daarom hieronder gewoon nog maar eens dat stukje.

Laat thuis, ik sluip nog even naar boven. Op gevoel bereik ik het bed en geef nog even een knuffel. "Pap?" fluistert zijn stem. "Ja?" "Real is door he?" Ja, zeg ik, met 2-1, dat had ik net gehoord in de auto. "Bij 2-0 was het nog spannend, maar toen scoorde Real. Morgen moet Ajax." Ja, fluister ik, ik hoop voor jou dat ze winnen.

Dan, in het donker, een gaap. En plotseling ben ik terug bij de lange avonden in het donker op z'n kamer. Drie kwartier duurde het meestal, tussen het stoppen met voorlezen en dat hij in slaap viel. In de tussentijd moest je erbij zitten, anders klom hij om de haverklap uit bed en maakte z'n zus wakker, die boven hem in het stapelbed lag.

Die wachttijd, in het donker van de slaapkamer, onhandig zittend op bed, half naar voren gebogen om niet je hoofd te stoten tegen het bovenste bed, gaf gek genoeg ruimte. Om even mijn gedachten te laten gaan, tot ik zelf in een schemertoestand tussen waken en slapen terecht kwam, waarin alles er niet meer zoveel toe deed.

Geleidelijk werd hij dan rustiger, niet meer dat gewoel en gedraai. Een gaap. Nog een. En dan, nog even wachten, de derde gaap.

Dan wist ik: het was zover, hij sliep.

27 november 2019

FOTO

“Denk je dat mij die foto boeit? Hoeveel krijg ik als de foto me niet boeit? 10 euro?” Uitdagens zoon me aan.

Via de app had de Agora-coach een foto gestuurd, met de vraag of ik die even aan zoon wilde laten zien, dan wist hij wel genoeg. Ik bekeek de foto en zag niets bijzonders. Een tafel in een lokaal met wat papieren erop, schoolboeken en twee attributen die nog het meest lijken op boekensteunen. Ik begreep niet goed waarom dit voor zoon interessant zou zijn, maar vertrouwde de coach blindelings.

Dus toen zoon de woonkamer in kwam, hield ik mijn telefoon in de lucht en zei dat hij even een foto moest bekijken. Hij is nogal gesteld op z'n autonomie, en bovendien puber, dus zo maar een foto bekijken, alleen maar omdat ik dat vraag, dat doet hij niet zo maar.

Die dag was hij voor de derde keer naar Duits geweest. Het is al bijna of het normaal is. Met tegenzin kijkt hij bovendien iedere dag 's avonds met ons Logo!, het Duitse jeugdjournaal. Hij vindt het oersaai, en de Duitse humor trekt hij slecht, maar hij rent niet weg. Hij weet zich steeds meer over z'n weezin heen te zetten. Of misschien moet ik dat anders zeggen.

Hij kan steeds beter het onderscheid maken tussen wat hij wil, en wat wenselijk zou zijn. Tussen wat leuk is in het hier en nu, en wat leuk is voor later. Wat goed voor hem zou zijn. Het doet me eraan denken dat ik hierover las bij Philippe

Meirieu: precies het leren van dat onderscheid, dat is volwassen worden, en dat is volgens Meirieu het doel van de opvoeding.

Wat volwassenen daarvoor moeten doen, om kinderen dat te leren, is weerstand bieden.

Nog een herinnering. Eerder schreef ik al over hoe slecht zoon kon inslapen, vroeger. Als baby hielp het als hij op m'n arm lag, met z'n hoofd in de kromming van mijn elleboog. Dan duwde hij tegen m'n bovenarm. Op zoek naar weerstand. Daarmee sliep hij in. Die weerstand is het, een warme, liefdevolle weerstand die hij zoekt.

Op Agora krijgt hij die. Keer op keer duwen z'n coaches hem terug. Houden ze hem klem. Liefdevol, maar duidelijk. En vragen ze hem wat hij wil leren. Dat was eerst niet zo veel, maar is gaandeweg steeds meer geworden. Zo veel inmiddels, dat hij iedere dag een stapel schoolboeken voor z'n neus heeft. Daarom had de coach een andere leerling gevraagd, of hij van twee stukken metaal daar een oplossing voor kon fabriceren. Dat wilde die leerling wel even doen. Het resultaat stond nu op de werkplek van zoon.

Die inmiddels toch dichterbij was gekomen. De nieuwsgierigheid had het gewonnen van z'n weerstand. Hij keek op mijn telefoon en z'n gezicht klaarde op. 'Boekensteunen! Dat boeit me!'

Hoe je met weerstand iets kan ombuigen.

13 december 2019

PTA

Daar zaten we dan. Of tenminste, hij zat, en ik stond. Het was zo goed gegaan tot nu toe.

Drie keer moesten we fietsen deze kerstvakantie, voor z'n eindexamen. Voor het vak Lichamelijke Opvoeding stond het op z'n PTA, het Programma van Toetsing en Afsluiting, dat alle toetsen beschrijft die onderdeel zijn van het school-examen. De toets bestond uit het ontdekken van nieuwe sporten. Vandaar dus die mountainbike, dat had hij nog nooit gedaan. En voor mij als vader geen straf, een extra rondje door het bos.

De eerste twee keer waren een eitje geweest. Ik had het dan ook opgebouwd: eerst gewoon wat rechte bospaden. De tweede keer de makkelijke MTB-route. Vandaag het echte werk: de moeilijke route, met een paar lange beklimmingen en wat listige afdalingen in de bossen tussen Groesbeek en de Mookerheide.

Even daarvoor had hij zich nog iets dieper over z'n stuur gebogen om, op een van die beklimmingen, met een paar felle aanzetten de mountainbiker voor ons bij te halen. Toen dat gelukt was, liet hij zich weer terugzakken. Als ik niet verkouden was geweest, had ik 'm denk ik wel bij kunnen houden, wist ik. Ik bedoel, 5500 trainingskilometers in 2019, er moest wel iets mis met m'n ketting zijn. Of met m'n derailleur. Of allemaal tegelijk.

Maar nu was het dus even op bij hem. Ruzie met het klikpe-
daal, het lukte even niet. Net op die mooie nieuwe afdaling
met die steile kombochten. Chagrijnig had hij z'n fiets aan
de kant gegooid, net als vroeger. Konden we niet terug-
gaan? Ik hield voet bij stuk. Hij ook. Daar was hij goed in. Ik
ook. En daar zaten we dan. Tenminste, hij dan. Ik stond. Het
zonnetje scheen, de boslucht was lekker fris. Ik at een reep
en groette een passerende mountainbiker. Druk vandaag op
deze route.

Ik liet hem even. Hij had al zo veel doorgezet dit jaar. Er was
al zo veel goed gegaan. Dit mocht nu even misgaan. Ik kon
hem er niet bij helpen. Hij moest het zelf oplossen. Maar ik
ging niet toegeven, de enige weg was vooruit, de route af-
maken. En ik kon hem ook niet duwen. Dus hij moest het
zelf doen.

En ik wist de route, hij niet.

Ik weet niet of het die conclusie was waarom hij uiteindelijk
toch opstond, maar hoe dan ook: hij pakte z'n fiets. Met een
slakkengangetje vervolgde hij zijn weg. Nu was het mijn
beurt om chagrijnig te worden. Ik begon op hem te foete-
ren. Kom op, fiets eens door, we moeten verder! Zo zijn we
voor het donker niet thuis! Je hebt dit beloofd, het staat in je
PTA. En nu moet je. Anders zak je!

Nou, dan zak ik toch.

Oh ja. Had ik kunnen weten. Externe druk had bij hem nog
nooit gewerkt. Alle keren dat we ons geduld met hem verlo-
ren, won hij. Of beter: won er niemand. Kwaad fietste ik

door en ging een eindje voor hem rijden. Zo fietsten we zwijgend een tijdje verder.

We naderden een van de lastigste stukken: rotklim, steil, mul zand. Maar zelden kwam ik die op, zonder halverwege m'n voet aan de grond te moeten zetten. Ik kreeg een ingeving. "Als het jou lukt om daar in één keer boven te komen, zonder af te hoeven stappen, dan krijg je cola."— "Alleen cola?"

OK, ook M&M's erbij.

Daar was de klim, een scherpe bocht verder. Je zag het pad langs de bosrand omhoog lopen. Hij schatte de klim in met z'n blik, en schakelde terug. Trefzeker danste hij met soepele bewegingen omhoog, en nam expres de meest rulle stukjes. Ik hijgde op het smalle strookje aan de kant waar het minder zwaar was, achter hem aan.

Bovenaan wachtte hij niet om van het uitzicht over de hei te genieten, maar stortte zich diep voorovergebogen in de afdaling, vakkundig de zandkuilen en graspollen ontwijkend. Terug in het bos sprong hij, alsof hij Mathieu van der Poel zelf was, over een paar bultjes in het pad. Puur plezier. Hij had het terug. Hij was er weer. De route was klaar. Op naar een nieuw jaar.

2 januari 2020

TOETS

‘Ja.’

De vraag was of het gelukt was met de toetsbespreking. Met pubers duren die app-gesprekken niet lang, daar ben ik inmiddels wel achter, maar dit was toch wel erg kort. We hadden ons allemaal (ik, moeder, coach) afgevraagd of het wel goed zou gaan, die vrijdag. Zoon moest namelijk in z’n eentje naar een toetsbespreking op een andere locatie. De locatie die hij tot anderhalf jaar geleden nog de ‘kindergevangenis’ noemde en waar hij na zijn eigen voortijdige afscheid alleen nog terug was geweest voor de diploma-uitreiking van z’n zus.

Maar ja, op die locatie werkte nu eenmaal de vakdocent economie, bij wie hij langs kon gaan om wat feedback te krijgen op een toets die hij minder goed had gemaakt dan verwacht. Economie vindt hij leuk, hij wil graag z’n diploma halen, dus hij moest wel.

‘s Avonds – we aten met z’n tweeën, moeder en zus hadden andere plannen gemaakt – zei hij plotseling: ‘Ze zei dat ik inzicht had.’ Ik vroeg wat hij bedoelde, ik begreep het niet zo snel. ‘De docent! Vanmiddag. Ze zei: je hebt inzicht.’

Mijn gedachten gingen terug naar een paar jaar geleden, toen we regelmatig bij hem op de bedrand zaten, ‘s avonds laat. Dan zei hij vaak wat anders: ‘Ik ben mislukt.’ Moeilijk was dat, om dat aan te horen. Hoe leg je een jongen van 13

uit dat hij niet mislukt is, als hij dat wel zo voelt? Als bijna alle feedback die hij krijgt op hoe hij is, negatief is? Als er een bataljon volwassenen dagelijks in de weer is om hem in het gareel te krijgen? En dat dat blijkbaar nog niet genoeg is? Dan moet het wel aan jezelf liggen. En voel je je mislukt.

Maar dat was het afgelopen jaar veranderd. Hij had de keuze gemaakt om examen te willen doen. Hij had zelf leerboeken opengeslagen. Z'n coach had een schema gemaakt van alle toetsen die hij voor het examen moest doen. Met hulp van een pedagogisch begeleider was hij gaan leren, naar lessen gegaan, toetsen gaan maken. Eerst de makkelijke, en nu ook wat moeilijker toetsen. En om verder te komen, moest hij nu weer een stapje maken: het gebouw uit, op zoek naar een expert die hem kon helpen.

En dat was dus gelukt. Meer dan dat: hij had een compliment gekregen. Iemand had gezien dat hij inzicht had. Dat hij wat kón.

'Ik vind economie leuk,' herhaalde hij nog maar eens. En in dezelfde adem door: 'Kan ik gaan beleggen? Ik wil gaan beleggen.' De rest van de maaltijd praatten we over beleggen en alles wat daarbij komt kijken. Nog nooit had ik zo lang een inhoudelijk gesprek met mijn zoon.

Het vraagt soms maar één iemand, die op het goede moment het juiste zegt.

1 februari 2020

RITALIN

‘Zal ik ook eens Ritalin proberen?’ Zoon vroeg het een keer achteloos, laat op de avond, terwijl hij de trap op liep naar zijn kamer. De vraag kwam zo onverwacht dat we geen antwoord hadden. Dat verwachtte hij blijkbaar ook niet, want hij liep gewoon verder de trap op.

Niet dat we het er nooit over gehad hebben. De eerste keer zal denk ik in groep 8 geweest zijn, of misschien al in groep 7. Maar op de een of andere manier is het nooit verder gekomen dan dat af en toe het woord viel. Zelfs niet toen hij een officiële diagnose had, waarin medicijnen werden aanbevolen als het om toetsen en examens ging. Wat misschien hielp was dat hij toen al thuis zat, dus dat er voorlopig van toetsen en examens geen sprake was.

Nu wel. Maar hij haalt z'n toetsen voorlopig ook zonder. En naar we hopen zijn examen ook. Niet dat we niet af en toe eens er een pil in zouden willen stoppen, als hij weer eens luid grungend de trap af komt gedenderd. Maar ik stel me zo voor dat andere ouders van puberzonen ook wel eens die gedachten hebben.

We hoorden wel eens verhalen van andere ouders bij wie het ontzettend goed was bevallen, ook bij de kinderen die het betrof. Het is ook ons regelmatig gevraagd, meer en minder voorzichtig. Door vrienden, familie, kennissen, leraren. ‘Hebben jullie wel eens aan medicatie gedacht?’ Waar na we meestal wat mompelden over wel eens gedacht,

maar ja, en bijwerkingen enzo. Het langere verhaal over wetenschappelijk-ethische dilemma's, en de belangen van het farmaco-industrieel complex zoals zo onrustbarend helder beschreven door Trudy de Hue liet ik meestal maar achterwege.

En nu speelt al dagenlang een artikel uit Het Parool door mijn hoofd. Een citaat:

“Tijdens lezingen aan studenten [stellen we vaak de vraag] wie er nog nooit ritalin heeft gebruikt. Er zaten tachtig studenten in de zaal en maar vier staken hun hand op.”

Zouden die ouders dat weten, vraag ik me dan af? Zouden die studenten dat met hun ouders besproken hebben? En wat zeggen die ouders dan: prima, als je daardoor betere cijfers haalt. Of zouden ze, net als ik, zich rotschrikken dat volkomen gezonde, hoog opgeleide kinderen (want dat zijn het toch nog), zich min of meer gedwongen voelen drugs te gebruiken, of doping, hoe je het noemen wilt (in ieder geval geen medicijnen, want hun mankeert niets, dus er valt ook niets te genezen), om gewoon aan het leven deel te nemen? Of is studeren (nog) niet leven? En moet je eerst met pillen jezelf naar een diploma helpen, voordat je aan dat leven kan beginnen? En hoe ziet dat leven er dan uit? Is dat draaglijk zonder pillen?

Nu ja. Ik wil maar zeggen: de vraag: ‘Hebben jullie wel eens aan medicatie gedacht?’ lijkt me actueler dan ooit. En wij houden het daar voorlopig bij: er wel eens aan denken.

15 februari 2020

STRUCTUUR

Twee jaar geleden rond deze tijd stonden we voor een moeilijke beslissing. Ging zoon naar het speciaal onderwijs, of naar een nieuwe Agora-school, die pas na de zomer zou starten? De deskundigen adviseerden ons speciaal onderwijs. Daar konden ze de structuur bieden, die zoon van zichzelf te weinig had om tot leren te komen.

Het bezoek aan die school bevestigde dat. Rustige sfeer, duidelijke regels, met picto's aan de deur van ieder klaslokaal. Instructie in kleine groepen met een helder ritme van lessen en toetsen.

Agora was een ander verhaal. Niet direct een plek waar zo'n structuur werd aangeboden. Geen minitieuze lesvoorbereiding, geen toetsrooster. De leerling gaat hier pas leren als hij zelf bedacht heeft waarom hij zou willen leren en wat. Succes ermee, als je van jezelf weinig structuur hebt.

Er was wel een andere structuur. Die van contact, aandacht en vertrouwen. Iedere dag de gezamenlijke dagstart. Iedere dag een gesprekje met je coach, over wat je van plan bent en hoe het gaat. Die gesprekjes duurden bij zoon vrij kort: niets en slecht. Toch vroeg de coach het iedere dag weer. In het vertrouwen dat iedere dag een nieuwe kans was. En het vertrouwen dat de coach jou nooit af zal wijzen als het toch weer niet gelukt is.

Met die structuur van aandacht en vertrouwen wist zoon vorig jaar rond deze tijd eindelijk wat hij wilde leren en waarom. Hij wilde een vmbo-diploma halen, omdat dat de kortste route naar zijn droom als skileraar was.

Met die motivatie ging hij aan de slag. Eerst vijf minuten per dag, toen tien en met hulp (die hij eindelijk ook accepteerde) van de pedagogisch begeleider werd dat een uur of meer per dag.

Fast forward naar eind maart 2020. Een gesprekje op de bank, thuis, laptop op schoot, met de coach in videoverbinding, vanwege het coronavirus. De plannen zijn veranderd. Geen skileraar meer, maar havo doen is nu het doel. Nog steeds is een vmbo-diploma nodig. Dan moet hij er nog wel even aan trekken, om ook de laatste schoolexamens binnen te halen.

De afgelopen weken was er even wat minder begeleiding: zowel coach als begeleider was ziek. En de school was dicht. Weg structuur. Dachten we. Toch niet. Iedere dag werkte zoon aan zijn schooltaken. Toegegeven, de ene dag wat intensiever dan de andere. En ja, we hebben als ouders ons wel eens wanhopig afgevraagd of hij ooit weer gaat afkicken van dat gamen als de coronacrisis voorbij is.

Maar in het gesprek met de coach ratelt zoon zonder haperen alle lesstof op die hij nog moet doornemen en oefenen voor zijn economietoets. Met de coach spreekt hij af dat die nog deze week afgenomen kan worden.

Hij heeft z'n zaakjes op orde. Met het wegvallen van de externe structuur raakte hij niet in paniek. Want de structuur

die hij nodig heeft, zit nu van binnen. Door hem zelf ontwikkeld. Die nemen ze hem niet meer af. Hij heeft geleerd het zelf te doen. Een les voor het leven. Om te beginnen voor de havo.

31 maart 2020

LOS

Afgelopen week gebeurde er iets dramatisch. Zoons balletje-aan-een-touwtje ging stuk.

Dat balletje is een belangrijk onderdeel van ons gezin geweest. Ooit, toen we nog echte winters hadden, een jaar of tien geleden, was het soms lang niet mogelijk om buiten te voetballen. En dat was wat zoon het liefste deed. Zijn belangrijkste reden om naar school te gaan, zo vertelde hij ons ooit, was omdat hij daar kon voetballen op het plein in de pauze. Het was ook zijn belangrijkste zorg bij de overgang van po naar vo: zouden ze daar nog voetballen in de pauze?

's Winters ging dat voetballen niet. Een tijdlang hadden we daarom zo'n pluchen IKEA-voetbal, waarmee hij binnen kon voetballen. Maar dat leverde gevaarlijke situaties op: je kunt harder met zo'n ding schoppen dan je denkt. Dus kochten we een bal aan een touwtje. Daar kon hij eindeloos tegenaan schoppen, zonder dat we bang hoefden te zijn voor omvallende vazen of brekend servies.

Het balletje werd ook een uitlaatklep. We hadden wel eens lastige gesprekken te voeren, over school meestal. Zoon was niet zo goed in lastige gesprekken. Daar werd hij onrustig van, ging op z'n stoel draaien en rondrennen. Dat praat onhandig. Maar met dat balletje aan een touwtje kon hij bewegen en tegelijk stil staan. Het was wat maf om serieus met een jongen te praten, die tegelijk fanatiek tegen een balletje schopt, maar als je dat probeerde te negeren kon je

best een goed gesprek voeren. Zo werd dat balletje een houvast.

Het was denk ik daarom een goed teken dat dat balletje de laatste jaren uit beeld verdwenen was. We hadden minder moeilijke gesprekken te voeren. Ook waren we ondertussen afgegleden in onze opvoedingsprincipes en rollen er nu altijd wel een of twee echte voetballen van verschillend formaat door ons huis. Zodat zoon er af en toe even een tussen z'n voeten heen en weer kan laten gaan. Heel even z'n vader panna spelen in de keuken als het nodig is.

Vorige week bereikten we ook een nieuwe mijlpaal qua moeilijke gesprekken. We hadden een anderhalvemeterafpraak met de decaan op school. Zoon heeft namelijk bedacht dat hij naar de havo wil. En dat is met zijn geschiedenis niet vanzelfsprekend, dus was een gesprek nodig. Ik had er een beetje tegenop gezien, maar eigenlijk was ik behoorlijk overbodig in dat gesprek.

Aan tafel bij de decaan deed hij rustig en duidelijk zijn verhaal. Decaan en zoon bespraken hoe het zou gaan, wat er van hem verwacht zou worden, en welk profiel hij zou kiezen. Zoon bleef ruim een half uur aandachtig, geen gefriemel, geen gedoe met capuchons, geen gedraai op z'n stoel. Wat een wereld van verschil met het laatste gesprek dat we in dat gebouw hadden, een paar jaar ervoor, met de zorgcoördinator, toen we werkelijk geen idee meer hadden wat de volgende stap zou moeten zijn.

Erg passend dus, dat precies deze week het touwtje brak. Het balletje was weer opgedoken bij het zoeken naar de ta-

feltennisbatjes voor de lenteavond-competitie in het speeltuintje. Even fanatiek als vroeger begon zoon er weer tegen aan te schoppen. Totdat het (veel te zachte) balletje plotse-ling met een dof plofje op de grond viel en daar hulpeloos bleef liggen. Daar stond hij dan, het touwtje nog in z'n handen. Even waren we stil. Toen moesten we allemaal lachen. Het balletje verdween in de vuilnisbak. Einde van een tijdperk.

12 april 2020

HOEPEL

Zoon werkt in deze weken aan de laatste toetsen voor zijn vmbo-examen. We moeten nog Duits en geschiedenis. Ik schrijf 'we', want de toetsen zijn inmiddels een gezinsproject geworden. Dochter werkt met zoon aan zijn Duitse schrijfp opdracht. Moeder oefent Duitse spreekvaardigheid. En aan mij de schone taak zoon door de geschiedenis van de 20e eeuw te loodsen. Iedere dag een half uur samen op de bank, het examenboek op schoot en Wikipedia bij de hand om zaken terug te kunnen zoeken die we niet meteen kunnen vinden in het boek.

Gelukkig vindt hij het onderwerp interessant. Hij heeft onlangs de Netflix-documentaire op basis van nieuw ingekleurde filmbeelden gekeken over de Tweede Wereldoorlog. Ik keek af en toe een stukje mee. Heel boeiend, onder andere over hoe de Amerikanen Japan wilden veroveren, maar daarvan terugschrokken, omdat het verzet zo hevig was. We praatten er even over na, ook over hoe verschrikkelijk de atoombom eigenlijk was.

Ook heeft hij een nieuw spel gekocht voor zijn Playstation over de Tweede Wereldoorlog. Ik kijk even mee hoe hij als Engelse Tommy behoedzaam door een zwaar beschadigd Rotterdam trekt tijdens de laatste dagen van de oorlog, op zoek naar de laatste verscholen Duitsers. Superrealistisch. Nijmegen zat er ook in, zegt hij, maar dat was eerder in de missie. Zo praten we bij het leren over de oorlog en nu, over uitsluiting van bevolkingsgroepen, de schuld afschuiven op

zondebokken en de rol van propaganda. Heel actuele thema's. Net in die dagen heeft Trump met een in elkaar geknutseld filmpje een groepje journalisten triomfantelijk getoond hoe geweldig zijn corona-aanpak is. Dat is dus propaganda, begrijpt zoon, het komt nog steeds voor.

Maar met alleen interesse in het vak haal je je examen niet. Om dat te halen komt het op heel andere vaardigheden aan. Dan moet je weten hoe het hulpprogramma van de Amerikanen heette om de hyperinflatie in Duitsland te beteugelen. Dan moet je weten wat eerder kwam: de conferentie van München of het niet-aanvalsverdrag tussen Duitsland en Rusland. In welk jaar de Europese Unie precies werd opgericht. En wanneer ontstond Israël: in 1947, 1948 of 1949? Niet opzoeken, de antwoorden staan onderaan.

Dat soort vragen worden dan aan je gesteld in meerkeuzevorm, met meestal vier mogelijkheden. Een van die vier is dan totaal fout. Een tweede mogelijkheid is van de klok en de klepel. De twee overgebleven varianten lijken sterk op elkaar, en je moet heel precies lezen en je feitjes heel precies kennen om ze uit elkaar te houden.

Nu kent mijn zoon, net als de meeste mensen, de feitjes niet zo precies. Heel goed lezen is lastig met een ADD-diagnose – ook voor mensen zonder zo'n diagnose, merk ik wel eens. Hij raakt in verwarring. Weg zijn de boeiende gesprekken die we net nog hadden.

Een examen maken is door een hoepel springen. Je persoonlijke interesse en je springerige associaties negeren.

Niet te lang nadenken, maar je strikt houden aan de precieze omschrijvingen in het boek.

Het is een tegenstrijdige gewaarwording. Het onderwijs van Agora, dat voortdurend zijn eigen interesse en motivatie heeft gestimuleerd, heeft hem ertoe gebracht dit examen te willen doen. Als resultaat van die ongelooflijke ontwikkeling wordt hij nu geconfronteerd met een toetsvorm waar het vooral aankomt op trucjes, waar eigen interesse er niet toe doet en associaties worden afgestraft. Je zou van minder gedemotiveerd raken.

Hij slaat zich er bewonderenswaardig doorheen. Hij wil dit halen. Hij wil naar de havo. Vanmiddag heeft hij de toets. De laatste hoepel. Als het hem maar lukt er doorheen te springen.

21 april 2020

Antwoorden:

Dawes-plan; de conferentie van München; 1993; 1948

GESLAAGD

‘Weet je mama wat ik nu zou willen?’ Nee? Mijn vrouw kijkt zoon vragend aan. ‘Dat je weggaat.’

Het is de laatste schooldag voor de meivakantie. Nou ja, virtueel dan: we zijn al een tijdje niet meer echt op school geweest. De laatste toets die zoon nog moet doen staat vandaag op de planning: spreekvaardigheid Duits. Via videoverbinding uiteraard. Hij heeft regelmatig geoefend de afgelopen dagen, met z'n moeder. En die is benieuwd hoe de toets nu zal gaan. Maar zoon wil het nu zelf doen, zonder haar.

Mijn vrouw snapt het onmiddellijk, staat op en verlaat de kamer, om elders in het huis in spanning af te wachten hoe de toets zal gaan. Goed, gelukkig. Hij haalt een voldoende. Langzaam daalt die dag bij ons het besef in: zoon heeft al z'n toetsen gehaald voor zijn vmbo-diploma. Hij is geslaagd.

Het is een vreemde gewaarwording, waar we na al die jaren zorgen, zwoegen en soms strijd, maar moeilijk aan kunnen wennen. Is het nu voorbij? Is het vanaf nu ‘gewoon’? Waarschijnlijk niet. Volgend jaar op de havo zal er nog genoeg te doen zijn, om hem ook daar doorheen te helpen.

Maar toch is er iets fundamenteels veranderd. Tot vandaag was er altijd nog die diep weggestopte twijfel: zou het goed komen? De twijfel die begon toen hij vastliep in groep 8, groter werd toen het misging in de eerste klas, alomtegen-

woordig was toen hij thuis kwam te zitten in de tweede. Rationeel konden we altijd beredeneren dat het wel goed zou komen. Hij was slim, sociaal vaardig, handig, talenten genoeg, daar kwam vast iets moois uit. Maar emotioneel was het een ander verhaal.

Nu hoeven we niet meer te twijfelen: het is goed. Het is niet per se dat papiertje, dat vmbo-diploma. Het is vooral dat hij het gedaan heeft. Dat maffe plan, waar we aan begonnen, nu ongeveer een jaar geleden. Om, na twee jaar nauwelijks regulier onderwijs te hebben gevolgd, met een verse ADHD-diagnose op zak, te zeggen: zullen we proberen volgend jaar vmbo-examen te doen? En hij deed het, hij groeide, ontwikkelde zich, eerst als mens, en daardoor ook cognitief.

Ik heb het hier beschreven, in de stukjes die hiervoor kwamen. Stapje voor stapje ging hij aan de slag. Het begon met het opendoen van boeken. Maken van oefentoetsen. Toen echte toetsen, die mee zouden tellen. Eerst de makkelijke vakken: Engels, Nederlands. Gaandeweg de moeilijkere vakken, waar hij echt voor aan de slag moest. Hij schreef zelfs een heus PWS over een politiek-maatschappelijk onderwerp.

Hij ging als een trein. Zelfs op het laatst, toen hij de moeilijkste vakken nog moest, en door de coronacrisis de begeleiding een stuk lastiger werd, liet hij zich niet ontmoedigen en werkte thuis gestaag door. Op het laatst zelfs in de voor hem heilige weekenden.

De ontwikkeling van een kind, een mens, verloopt grillig en onvoorspelbaar, maar wel weet ik nu dit: het gebeurt altijd

in verbinding. Alleen 'leren' bestaat niet: je ontwikkelt je ook als persoon. Het is een wisselwerking. Hij moest eerst zichzelf ontwikkelen voor hij kon 'leren'. En nu, nu hij cognitief bewijs van kunnen heeft geleverd, is hij als persoon ook weer gegroeid. Rustiger geworden (al zul je dat soms niet zeggen), en verantwoordelijker.

Die wisselwerking verloopt in verbinding met andere mensen: het fragiele netwerk van gezin, school, het bijbaantje dat hij sinds dit jaar heeft: alles werkt mee om een ontwikkeling te stimuleren. Of tegen. Maar de aandacht van die mensen was onmisbaar. Hij heeft het zelf gedaan, het afgelopen jaar, maar niet alleen.

Gras groeit niet harder door eraan te trekken, zeggen ze wel eens. De betekenis daarvan begrijp ik nu veel beter. Gras groeit vanzelf, maar kan het niet zonder de juiste hulpbronnen. Dat geldt ook voor kinderen. We moeten ons daarom vooral richten op de verbindingen, die de vruchtbare bodem vormen voor dat wat we dan 'leren' noemen. Maar dat leren begint al bij het eerste contact. We hebben mensen nodig in het onderwijs, die deze paradox begrijpen.

Zijn pad gaat verder, mijn verhaal daarover stopt hier voorlopig.

27 april 2020

SPRONGEN

Niet om te laten zien 'hoe het moet', maar om te inspireren, te delen, de mooie kanten te laten zien. En de moeilijke. We moeten meer verhalen vertellen over hoe onderwijs – en leven in het algemeen – is.

